

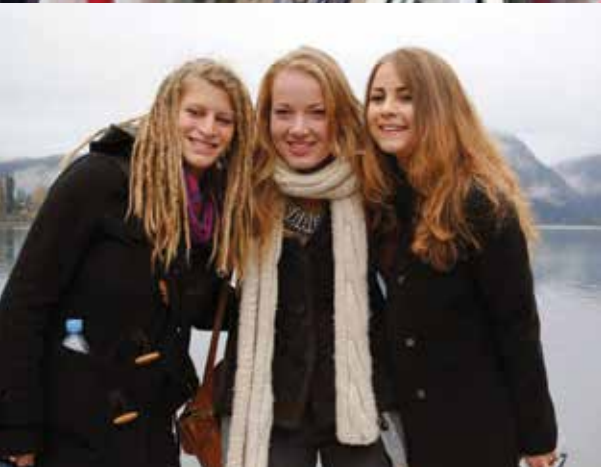
KLIN

NA UDARU: Mednarodne teme v slovenskih medijih

POD DROBNOGLEDOM: Lastništvo v slovenskih medijih

POTEPANJA: Danca v iskanju prihodnosti

DECEMBER 2013





KLIN(C) GLEDA TUJINO

Intervju z Mojco Širok, dopisnico iz Rima, prispevek o pogojih dopisništva, pojavljanje mednarodnih tem v slovenskih medijih in spoznanje, da so le-te v dnevnih novicah precej predvidljive. Fikret Hodžić, voditelj in novinar na bosanski televiziji, je v intervjuju za KLIN opozoril, da so Srebrenica in druga mesta s podobno zgodovino za medije še vedno zanimiva le na dan obletnice. »Razlogi za to so predvsem tržni,« pojasnjuje. In res vse kaže na to, da v medijih vse večkrat prevlada predvsem zakon dobička.

Po uredniškem sestanku smo v decembrski številki NA UDAR soglasno umestili mednarodno novinarstvo. Delo dopisnika med mladimi še vedno velja za sanjsko izkušnjo in daljnosežen cilj v karieri mnogih novinarjev. »Če bom res dober, bom morda dobil priložnost,« je veljalo včasih, ko so se še najboljši novinarji borili za mesto dopisnika in napredovanje v kolektivu. Danes takih borb ni več, veselje pa je veliko že ob zadostni objavi vrstic in lastnem kvadratnem metru v uredništvu, ki pa je tudi že redkost.

Ob koncu novembra se je pojavila informacija o novem valu odpuščanj v medijih. Kot navaja spletni portal Žurnal24.si, bi naj delo izgubilo 25 delavcev Pro Plusa, ukinili pa naj bi tudi nekatera dopisništva, kar je še dodaten razlog za krhanje mladih novinarskih sanj. Ja, treba je pač slediti idejam kadrovskih služb in kapitalu, ki hoče vedno več z vedno manj. Ravno zato smo POD DROBNOGLED vzeli problem lastništva medijev, raziskali sago o Večeru in pogledali v prihodnost tiskanih medijev. O nekoliko bližnji prihodnosti smo v rubriki ŠTUDENTSKO načeli spremembe, ki jih prinaša predlog Zakona o visokem šolstvu, se lotili še nedokončane zgodbe o fiktivnih vpisih ter preverili novosti, ki jih prinaša bivanje v zavodu Študentski dom Ljubljana. V NOVINARJEVEM BONUSU smo prečesali dogajanje na drugem medijskem festivalu Naprej/Forward in povzeli mednarodno skupščino društva FEJS, ki se je tokrat dogajala v Ljubljani. Sledi še rubrika POTEPANJA, kjer je ob vtisih s koncerta skupine Kiss še zgodba dveh danskih študentov novinarstva, ki to leto preživljata na poti po Evropi.

Pozitivna zgodba mladih nadobudnih popotnikov pretehta mračen pogled o prihodnosti dopisništva z uvodnih strani in dokaže, da se na raziskovalno potepanje da iti tudi drugače. Elena in Peter sta to že storila in ob opazovanju mladih Evropejcev ugotovila, da bo treba spremeniti koncept trenutno prevladujočih sanj, kar bi premaknilo mostove v razmišljanju ter prineslo nove ideje in definicije.

Vendar, ali to pomeni – nič več sanj o dopisništvu? Pa tudi nič več tistih drugih – alternativnih sanj o stabilnem delovnem razmerju? So trenutni koncepti o idealnih razmerah dela v novinarstvu napačni, morda celo preveč sanjavi za ta čas? Morda, a upajmo, da dopisništvo ne bo počasi izginjalo po principu »klinc« gleda tujino, ampak bomo le poiskali druge načine in ustvarili nove sanje na način »out of the box«, kot pravita Danca in kot to počno kolumnisti v rubriki ZAMIŠLJENO na sklepnih straneh predprazničnega KLINA.

V slogu decembra pa le še to, naj vam novo leto prinese čim več novih, unikatnih in predvsem vaših sanj! Pa seveda, prijetno branje.

VIDA BOŽIČKO

KAZALO

NA UDARU

- 4 Intervju z dopisnico Mojco Širok
- 6 Dopisništvo
- 7 Mednarodne teme v slovenskih medijih
- 8 Intervju s Fikretom Hodžićem
- 10 Radio Slovenia International

POD DROBNOGLEDOM

- 11 Večerova saga o prodaji
- 12 Lastništvo v slovenskih medijih
- 14 Kriza tiskanih medijev

ŠTUDENTSKO

- 16 Fiktivni vpisi
- 17 Predlog Zakona o visokem šolstvu
- 18 Tuji študentje le v Domu D in Domu 4
- 18 Bivanje v študentskem domu

NOVINARJEV BONUS

- 19 Mednarodna skupščina društva FEJS v Ljubljani
- 20 Drugi festival Naprej/Forward je za nami
- 20 Naprej na Twitterju

POTEPANJA

- 21 Koncert skupine Kiss
- 22 Danca v iskanju prihodnosti

ZAMIŠLJENO

- 24 Pogled na problematiko odhoda mladih izobražencev v tujino – beg možganov
- 25 Ko ne štejejo dejanja, ampak krilo
- 26 Gejevska feminiziranost

»VACANZE ROMANE«, NATO PA AKCIJA

PRIPRAVILA: KATJA HUMAR

FOTOGRAFIJA: OSEBNI ARHIV MOJCE ŠIROK

V italijanskem stilu z Mojco zasedeva mizo v senci male vatikanske ulice. Mojca naroči kاپuچino ter malce okleva pri izbiri sladkih prigrizkov: »Boš ti kaj jedla? Amm, ne, jaz ne bom nič, začenjam z dieto.« Mojca Širok, ki se skozi kaotičen rimski promet prebija na svojem »motorinu« ter dieto začne vedno in izključno le v ponedeljek, je s svojim znanjem italijanskega jezika, poznavanjem italijanske kulture ter pravo mero novinarske radovednosti zasedla mesto dopisnice za RTV Slovenija. Kljub strasti za pisanje je pristala na televizijskih ekranih, prejela dva viktorja za najboljšo voditeljico informativnih oddaj in zdaj že šesto leto poroča iz Rima in Vatikana.

Že od nekdaj obvladate italijanski jezik, o tematikah povezanih z italijansko družbo ste poročali že kot študentka za Radio Študent in kasneje za tednik Mladina, iz Nove Gorice ste odpotovali v Italijo, kjer zdaj živite in opravljate dopisniško delo ...

Vse skupaj je bilo zelo nepričakovano. Leta 1999 sem bila postavljena pred dejstvo, ali sprejemem štiriletni mandat dopisnice v Italiji. Če povem po pravici, sem kar dosti časa oklevala, saj me delo na televiziji nikoli ni mikalo. Bila sem stara že 29 let, dobila sem priložnost za dobro službo, zato sem se odločila, da poskusim. Še po prvem mandatu nisem bila čisto prepričana, ali naj ostanem na tem delovnem mestu, ampak – evo me zdaj tukaj.

Študirali ste italijanščino in slovenščino na Filozofski fakulteti v Ljubljani, magisterij pa ste opravljali iz sociologije kulture. Kdaj vas je pot zanesla v novinarske vode?

V drugem letniku sem se prvič srečala z novinarstvom. Pričela sem delati za Radio Študent, sicer sem bila najprej v spikerski redakciji. Kmalu sem spoznala, da novinarstvo ni samo blebetanje in »pokanje neumnosti« po radiu, temveč vsakodnevno iskanje zgodb. Takoj, ko sem zbrala dovolj materiala, sem odšla do redakcije tednika Mladine in jim predstavila svoje ideje. Zanje sem redno pisala kratke reportaže, že takrat sem veliko pisala o delovanju sicilijanske mafije. To je bil zelo lep čas v mojem življenju.

Novinarsko znanje in prakso ste pridobili tudi na izobraževanju v ZDA ...

Tam sem bila leta 1997 v okviru štipendije za mlade novinarje, ki jo podeljuje ameriška zase-

bna fundacija Alfred Friendly Press Fellowships iz Washingtona. Bilo nas je 12 mladih iz različnih držav. Po kratkih seminarjih v Washingtonu in New Yorku, na katerem smo poslušali predavanja o ameriškem novinarstvu, smo šest mesecev delali vsak na svojem časopisu. Jaz sem bila v Minnesoti, v kraju St. Paul, in sicer na časopisu St. Paul Pioneer Press. Še vedno se držim prakse, ki sem jo pridobila s to izkušnjo.

»SEM NAMREČ EDINA DOPISNICA Z OTROKOM, PONAVIDI SO DOPISNIKI MOŠKI, KI IMAJO ŽENE, DA SKRBIJO ZA OTROKE. PRIVATNO ŽIVLJENJE SEM MORALA PODREDITI DELU.«

Kakšen je bil prehod iz tiska in pisanja reportaž na televizijske ekrane?

Zelo težak. Za izdelavo reportaže imaš cel teden, lahko se bolj poglobiš v temo, od nikogar nisi odvisen ... V reportaži bi opisala, da pred seboj zdaj vidim kričeče rdeče 10-centimetre črke M, O, N, D, A, obešene na umazan siv zid, pred katerim so drug čez drugega nametani motorji ... Za televizijski prispevek pa moraš vse to oskubiti na trgovino Monda, saj ti slika pove vse ostalo. Lahko rečem, da še danes ne morem trditi, da svoje delo obvladam. Mogoče zato, ker sem perfekcionista, zato pri vsem, česar se lotim, vedno menim, da bi

se še marsikaj dalo izboljšati.

Kot dopisnica pokrivате hkrati Rim in Vatikan. Ste se že kdaj znašli v situaciji, ko bi morali biti na obeh mestih hkrati?

Oh, ja! Februar je bil grozen! Ravno sem bila s hčerko pri zdravniku, ko je moja torba skoraj eksplodirala, saj so vsi trije telefoni v njej pričeli vibrirati. Takrat sem pomislila, ali je nekdo umrl ali pa je eksplodirala bomba. Seveda pa je bil vzrok odstop papeža Benedikta, kar je bilo dokaj nepričakovano. Istočasno so v Rimu potekale predčasne parlamentarne volitve. Medtem ko so pri BBC-ju imeli ekipo 10 ljudi; novinarjev, producentov, snemalcev itd., sva za slovensko televizijo o dogajanju znotraj parlamenta in v Vatikanu poročala samo jaz in snemalec!

Potujete tudi izven Rima?

Zelo redko. Predvsem zaradi pomanjkanja financ. To se zgodi samo takrat, kadar gre za nekaj res velikega! Spomnim se potresa v L'Aquila, ki je stresel italijanska tla ob treh zjutraj. Takrat sem preprosto vstala iz postelje, se usedla za računalnik, poiskala podatke, natipkala prispevek in se odpeljala v L'Aquiuilo. Ob sedmih zjutraj je bila novica že na radiu.

Kako poteka dan slovenske dopisnice?

Vsak dan se zjutraj usedem za računalnik in





napišem e-mail, kaj se dogaja v Rimu in Vatikanu. Nato pa moji uredniki odločijo, ali je vredno o tem poročati ali ne. Zjutraj moram pripraviti prispevke za radijsko Drugo jutranjo kroniko ob 7.00, nato pa odvisno od teme, če se »dogaja«, pripravljam prispevke za informativno oddajo, Odmeve itd.

Kako pa delo usklajujete s privatnim življenjem?

To je včasih kar težko. Sem namreč edina dopisnica z otrokom, ponavadi so dopisniki moški, ki imajo žene, da skrbijo za otroke. Privatno življenje sem morala podrediti delu. Včasih je življenje

“NIKOLI TUDI NISEM LETELA V PAPEŠKEM LETALU, NITI, KO JE PAPEŽ OBISKAL SLOVENIJO, KER SI TEGA PREPROSTO NE MOREMO PRIVOŠČITI.”

tu počasno, v smislu »vacanze romane«, ko pa se kaj zgodi, akcija! Temu moram prilagoditi tudi dopust, saj moram v primeru kakršnegakoli dogodka v trenutku prileteti s kateregakoli konca sveta nazaj v Italijo. Ko je bil papež Pavel II. že zelo močno bolan, se nisem smela premakniti iz Vatikana.

Kaj je najtežji del vašega dela?

Enostavno, pomanjkanje svobode! Zelo rada bi pripravila kakšno reportažo o priseljencih, mafiji, vsakodnevnem življenju v Italiji, »malih ljudeh«, ampak to stane. Nikoli tudi nisem letela v papeškem letalu, niti, ko je papež obiskal Slovenijo, ker si tega

preprosto ne moremo privoščiti. Žal zaradi pomanjkanja financ ne morem kar za en teden odpotovati na sever Italije, saj ni nikogar drugega, ki bi ostal v Rimu in pokrival vsakodnevne dogodke.

Na podlagi česa pa izbirate teme, o katerih poročate? Imate pri izbiri (izključujoč finančne omejitve) veliko svobode?

Tri četrtine tem predlaga dopisnik sam, saj je on tisti, ki ve, kaj se dogaja v Italiji, tukaj živi in pozna njihovo miselnost in sistem. Teme izbiram na podlagi tega, kar se dogaja v Sloveniji, na primer, kakšne reforme se sprejemajo, in to primerjam z italijanskim sistemom, kulturne novosti, nato teme povezane z EU, ki zadevajo vse države, kot so priseljenci itd. Seveda pa so na drugi strani »velike« teme, ki jih moraš pokriti. Papež, škandali, volitve ... Prav tako me kolegi novinarji velikokrat kar sami pokličejo za oddaje na RTV-ju, da povem, kako določene stvari potekajo v Italiji.

Kakšno je vaše mnenje o novinarstvu znotraj italijanskih časopisov ter novicah na italijanskih televizijskih in radijskih oddajah?

V ZDA je med mnenjskim oddelkom in oddelkom z novicami ter poročili kar štiri nadstropja razlike, ti ljudje se med seboj sploh ne poznajo. Medtem ko je v Italiji vse skupaj zmešano, žanri v časopisih sploh niso prepoznavni. Vsak dan prelistam sedemčasopisov, vendar sem v teh letih raz-

vila sistem prebiranja njihovih člankov, ki so polni opisovanja in le redko povedo kaj »direktnega«. Je pa v Italiji nek poseben novinarski žanr, v katerem opisujejo ozadja dogodkov, brez navedbe virov in v večini primerov so ta besedila še najbližje resnici.

Podali pa ste se tudi v pisateljske vode, napisali ste dve knjigi, in sicer najprej Zadnji rimski cesar, kjer opisujete vzpon Silvia Berlusconi, ter Oblast brez obraza, kjer se osredotočate na italijansko mafijo.

Prva je bila v bistvu razširitev moje magistrske naloge. Že takrat sem namreč iskala podatke o političnem sistemu naše sosedice, ki se mi je zdel zelo zanimiv in fenomen sam po sebi. Sama zgodovina italijanskega političnega sistema in njegovo delovanje danes sta edinstvena. Kmalu sem ugotovila,

“MEDTEM KO SO PRI BBC-JU IMELI EKIPO 10 LJUDI; NOVINARJEV, PRODUCENTOV, SNEMALCEV ITD., SVA ZA SLOVENSKO TELEVIZIJO O DOGAJANJU ZNOTRAJ PARLAMENTA IN V VATIKANU POROČALA SAMO JAZ IN SNEMALEC!”

da Slovenija ne premore veliko podatkov o tem, saj sem celo na FDV-ju našla samo dve knjigi, ki pa nista bili ravno obsežni. Z organizacijami, ki obvladajo jug Italije, se novinarsko ukvarjam že več kot 15 let, zato sem se odločila, da napišem ti dve knjigi, prav za študente, ki jih to zanima.

VEČINA DOPISNIKOV DELA PREKO AVTORSKE POGODBE ALI PA SO NA MANDATU

PRIPRAVILA: ZALA FENDRE

FOTOGRAFIJA: OSEBNI ARHIV NADJE PODOBNIK

Vsakodnevne novice vsebujejo širok sklop dogodkov iz domače države in sveta. Pri slednjih bi bilo zelo težko verodostojno poročati brez dopisnikov v tujini, ki morajo biti, kot smo ugotovili, pravi vsevedi.

»Vsak novinar, ki postane dopisnik, mora imeti dovolj izkušenj, biti mora iznajdljiv in dobro mora poznati jezik države, kamor potuje. Načeloma so dopisniki v tujini med najboljšimi novinarji v posameznem uredništvu. Takšno delo seveda ne leži vsem, saj je zelo naporno in stresno, še posebej zato, ker si sam za vse,« je osnovne pogoje za dopisnika naštel urednica zunanjepolitičnega uredništva na Slovenski tiskovni agenciji (STA) **Nadja Podobnik**. Trenutno imajo v tujini sedem dopisnikov, pošiljajo pa jih v države, ki so za odnose s Slovenijo in mednarodno politiko na splošno najpomembnejše s stališča slovenskega medija. »Za nas so to sosednje države. V Zagrebu



»V ZAGREBU JE, POLEG BRUSLJA IN NEW YORKA, IZJEMNO POMEMBNO DOPISNIŠTVO. TUDI KO SPREMLJAM BRANOST NAŠIH NOVIC IZ TUJINE, SO NOVICE S HRVAŠKE MED NAJBOLJ BRANIMI.«

je, poleg Bruslja in New Yorka, izjemno pomembno dopisništvo. Tudi ko spremljam branost naših novic iz tujine, so novice s Hrvaške med najbolj branimi,« je dejala Podobnikova, ki bi si želela še dopisništvo v Parizu, Berlinu, Londonu in Moskvi, toda tukaj oviro predstavlja finančna zmožnost agencije. »Vendarle smo v veliki meri odvisni od državnih sredstev. To je približno polovica, drugo polovico pa pridobimo iz sredstev na trgu. Enostavno se moramo prilagoditi temu, kar je možno.«

»Dvema gospodarjema je težko služiti«

Nihče od dopisnikov na STA ni redno zaposlen, temveč vsi delajo po avtorskih pogodbah. Podobno je tudi v drugih medijskih hišah. Redno zaposleni na RTV Slovenija, ki so na dopisništvu v Moskvi, Berlinu, Bruslju, New Yorku, Rimu, Zagrebu in Beogradu, so na mandatu. »Le-ta traja štiri leta z maksimalno možnostjo podaljšanja do osem let. Imamo pa tudi honorarne sodelavce, ki nimajo mandata. To sta Karmen Švegl in Bližnjem vzhodu in Nina Kojima, ki poroča iz Londona,« je časovno omejitev pojasnila nekdanja RTV dopisnica iz Bruslja **Meta Dragolič**, danes urednica zunanjepolitične redakcije. »Dejstvo je, da mora dopisnik RTV-ja imeti znanje z obeh strani, tako radia kot televizije. In dvema gospodarjema je težko služiti. Čeprav sta si ta dva medija od vseh še najbolj podobna, je vseeno zelo drugače. To velja

predvsem za tempo dogajanja, saj so na radiu najbolj udarne oddaje ob sedmi uri zjutraj in ob pol štirih popoldan, na televiziji pa ob sedmih in desetih zvečer. Drugačne so tudi potrebe. Ni dileme, če gre za velik dnevni dogodek, saj je takrat jasno, da poročáš za radio in televizijo. Ker pa gre za specifično medijev, so zahteve velikokrat drugačne. Televizija je recimo bolj vezana na dnevne zadeve. Banalni primer je razstava, ki je lahko za televizijo zelo zanimiva, za radio pa ne.«

Po enem letu začutiš državo

Delo dopisnika se razlikuje glede na državo, iz katere dopisnik poroča. Urednik zunanjepolitične redakcije na časopisu Delo **Veselin Stojanov** je v letih od 1995 do 2000 poročal iz New Yorka. Po njegovem mnenju mora biti novinar, ki postane dopisnik, dobro seznanjen tako s politiko, gospodarstvom kot tudi s kulturo. Pravi, da je predvsem treba pozorno spremljati dogajanje na vsakem področju. »Na začetku potrebuješ kakšno leto, da začutiš državo in se navadiš na kulturno-sociološki šok, saj je življenje v Ameriki povsem drugačno. V

»FINANČNI POGOJI NISO VEČ NAJBOLJŠI, STROŠKI SE REŽEJO.«

tem času si tudi ustvariš dovolj zvez in poznanstev, ki jih potrebuješ, če nočeš biti povsem odvisen od ameriških medijev. V primeru, da se je kaj dogajalo na zahodni obali ali na jugu, kjer seveda nisem mogel dogodka spremljati v živo, so mi takrat pomagala tudi razna združenja tujih dopisnikov.« Po petih letih na ameriški vzhodni obali je ugotovil,

da se človek toliko navadi na okolje, da se mu kakšen dogodek sploh ne zdi več pomemben. »Če si predolgo dopisnik, se ti določen dogodek ne zdi nič čudnega. Nekomu, ki bi bil nov na sceni, pa bi bil enak dogodek zanimiv. Po določenem času te stvari enostavno spregledaš,« je dodal Stojanov, ki meni, da je biti dopisnik zelo velika prednost za vsakega novinarja, saj spoznaš, da obstajajo drugačne kulture, navade in običaji. »Kot dopisnik dobiš širši pogled, nisi več ozkogleden,« je zaključil nekdanji dopisnik, sicer politolog.

»NA ZAČETKU POTREBUJEŠ KAKŠNO LETO, DA ZAČUTIŠ DRŽAVO IN SE NAVADIŠ NA KULTURNO-SOCIOLOŠKI ŠOK, SAJ JE ŽIVLJENJE V AMERIKI POVSEM DRUGAČNO.«

Vedno manj interesa

Zanimanje za dopisništvo v tujini v zadnjem času upada. »Finančni pogoji niso več najboljši, stroški se režejo. Toda glede na trenutne razmere v Sloveniji menim, da če bi se kakšno mesto odpiralo pod normalnimi pogoji, kar pomeni, da si redno zaposlen in da ti medijska hiša plačuje najemnino, potem bi bilo zanimanje večje,« je dejal Stojanov, ki pravi, da imajo na Delu sedem dopisnikov v tujini, od tega jih je pet redno zaposlenih. Zanimivo pa je, da na Delu pravzaprav nimajo omejitve, koliko časa je lahko novinar dopisnik. Glede zanimanja o odhodu novinarjev v tujino je Podobnikova za STA spregovorila, da interes je, ni pa množičnega navala. »Težko je, če si že ustvariš družino, saj je to potem logistično zahtevno. Pri nas bi rekla, da je celo več interesa za dopisništvo v Sloveniji.«

NAJPOGOSTEJŠA SO NOVINARSKA BESEDILA IZ KRAJEV, KI VPLIVAJO NA ŽIVLJENJE PRI NAS

PRIPRAVILA: SANJA GORNJEC

FOTOGRAFIJA: SANJA GORNJEC

Mednarodne teme zapolnijo velik del vsebin slovenskih medijev. Tisk, radio, televizija in spletni mediji o svetovnih dogodkih poročajo, jih komentirajo, analizirajo v različnem obsegu in v različnih žanrskih formatih. V tiskanih in spletnih medijih so mednarodne novice razvrščene v posebne rubrike, televizijske in radijske dnevnoinformativne oddaje svetovno dogajanje vključijo v programsko shemo, v slovenskem medijskem prostoru pa najdemo tudi posamezne oddaje oziroma medije, namenjene izključno obravnavi mednarodnih tem.

Ena od oddaj, ki pokriva izključno mednarodne teme, je Globus, ki jo tedensko pripravlja zunanjepolitična redakcija Prvega programa Televizije Slovenije. Ustvarjalci se osredotočijo na aktualni svetovni dogodek, ki ga s pomočjo prispevkov in gostov analizirajo. »Oddaja ima začrtano okvirno formo, ki ne dopušča veliko odstopanj,« pojasnjuje urednik in voditelj oddaje Igor Jurič, ki ob koncih tedna pripravlja tudi krajšo oddajo s pregledom dogajanja v svetovni politiki, gospodarstvu in kul-

“DOPISNIKI OBIČAJNO RADI PRIPRAVLJAJO PRISPEVKE ZA GLOBUS, KER IMAJO NA RAZPOLAGO VEČ ČASA KOT SICER V DNEVNOINFORMATIVNIH ODDAJAH.”

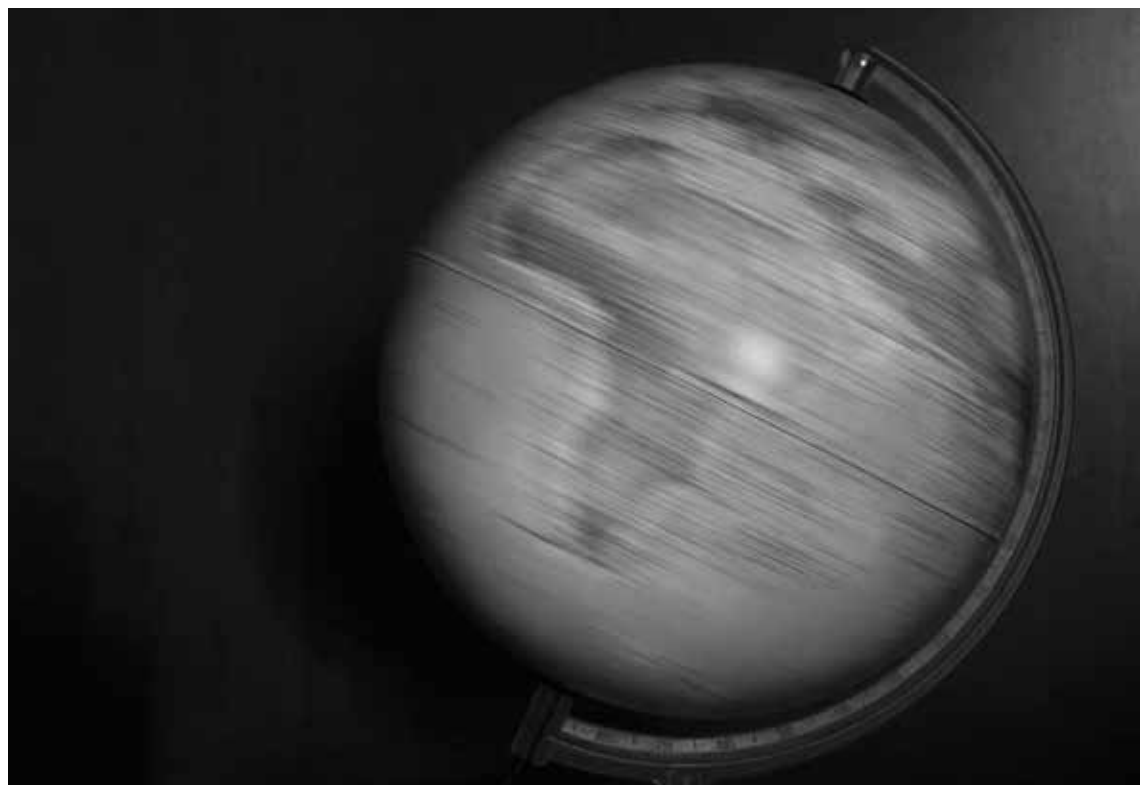
turi, imenovano Zrcalo tedna. »To je moj avtorski pogled na tedensko dogajanje. Seveda ne morem mimo najpomembnejših dogodkov, ki so se v tednu zgodili, lahko pa izberem način, kako jih bom med seboj povezal in pokomentiral,« je Jurič opisal vsebino oddaje, kjer mu je dopuščeno veliko več svobode kot pri Globusu. Ta sicer nima vsebinskih omejitev, drži pa se strukture, ki obsega različne prispevke in pogovore z gosti.

Aktualne in večno aktualne teme

»Večino tednov je zaradi osrednjih dogodkov po svetu jasno, o čem bomo govorili. Se pa zgodi, da se ne dogaja nič posebnega in takrat v poštev pridejo večno aktualne teme,« razlaga Jurič. Kot večno aktualne teme našteje vojno v Siriji, rast prebivalstva, prehrano, podnebne spremembe ... V oddaji so približno trije prispevki, ki jih pripravijo novinarji v redakciji ali pa dopisniki na terenu.

Daljši prispevki dopisnikov za oddaje z mednarodno vsebino

Po besedah Juriča dopisniki običajno radi pripravljajo prispevke za Globus, ker imajo na razpolago več časa kot sicer v dnevnoinformativnih oddajah,



podobno kot na televiziji pa daljše prispevke in javljanja pripravljajo tudi na radiu. Poleg vsakodnevni informativni oddaji se ob torkih v živo javljajo v program Vala 202, v oddajo 18. vzporednik, ki jo pripravlja Damjan Zorc. Vsak teden se pogovarja z enim izmed dopisnikov, ki ga izbere glede na aktualne dogodke, a je ob tem pozoren, da javljanje iz istih držav ni prepogosto. »Vedno pa skušam teme aktualizirati, jih povezati s slovenskim dogajanjem in z dopisniki poiskati zgodbe, ki bi zanimale najširše poslušalstvo,« še dodaja.

Največ prostora dobijo svetovne velesile in politika EU

Posebne rubrike pa so tujim novicam praviloma namenjene tudi v dnevnem časopisju. V Večeru se ta imenuje Po svetu in obsega eno oziroma dve strani, kar je odvisno od pomembnosti dogajanj v

“MEJA MED NOTRANJO IN ZUNANJO POLITIKO JE PRI OBRAVNAVI EU ŽE SKORAJ POVSEM ZABRISANA, SAJ SE AKTIVNOSTI NEPOSREDNO ODRAŽAJO V SLOVENSKEM GOSPODARSKEM IN POLITIČNEM ŽIVLJENJU.”

tujini. Odgovorni urednik zunanjepolitične redakcije **Vojislav Bercko** razloži: »Če gre za pomembnejše zunanjepolitične dogodke, bodisi povezane

z EU bodisi za tiste drugod, se selijo na udarne strani časopisa, v rubriko V žarišču. Tako kljub zmanjšanju strani, ki jih pripravlja zunanjepolitično uredništvo, torej strani Po svetu, bralci niso prikrajšani za članke in analize svetovnega dogajanja.« Sicer na Večeru nimajo seznama najpomembnejših tem in držav, je pa res, »da več prostora namenijo svetovnim velesilam in državam, v katerih imajo sodelavce«, pravi Bercko, ki kot posebno mednarodno temo izpostavi tudi politiko Evropske unije. »Meja med notranjo in zunanjo politiko je pri obravnavi EU že skoraj povsem zabrisana, saj se aktivnosti neposredno odražajo v slovenskem gospodarskem in političnem življenju,« pojasnjuje in med pogoste mednarodne teme uvrsti še dogajanje v državah bivše Jugoslavije.

Govoriti o stalnem in natančnem deležu tujih novic v slovenskih medijih je nemogoče, saj je količina takih objav odvisna od vrste faktorjev. Čisto po učbeniško jih imenujemo dejavniki objave vrednosti, ki novinarju pomagajo pri odločitvi, kakšne so značilnosti dogodkov, ki ga delajo vrednega objave. Novinarji oziroma uredniki pogosto rečejo, da se ravna »po občutku«, že hiter pregled novic pa pokaže, da imajo objave mednarodnih novic v slovenskih medijih skupne točke in uredniške s podobnim »občutkom«.

“SREBRENICA NE ŽIVI SAMO 11. JULIJA, AMPAK VSAK DAN”

PRIPRAVILA: ALMEDINA LOZIĆ

FOTOGRAFIJI: DENIS ŠKRGIĆ

Fikret Hodžić, voditelj in novinar na bosanski televiziji Hayat, ki ga vsaj večini njegovih so-narodnjakov ni treba posebej predstavljati, je ob letošnji obletnici genocida v Srebrenici izdal knjigo ... Tudi jaz sem iz Srebrenice (I ja sam iz Srebrenice). Julija 1995 je izgubil očeta, čigar posmrtno ostanke išče še danes. Njegovo življenjsko zgodbo so pred časom v Velenju, Ljubljani in Kopru poslušale polne dvorane. Izdaja knjige je le še en izmed njegovih poskusov, da mediji Srebrenico uvrstijo na dnevni red tudi druge dni v letu in ne samo 11. julija.

Knjigo ste posvetili predvsem mladim ljudem. Kakšno sporočilo ste jim želeli prenesti?

Ne smejo obupati ob prvi oviri, ki jim jo bo prineslo življenje. Verjetno si ob branju knjige težko predstavljajo, da bi oni lahko kaj takega preživeli, a v resnici se velikokrat ne zavedamo, kako močni smo. Jaz sem dokaz, da človek lahko navkljub vsem težavam postane uspešen. Vse težave bodo minile, ampak moramo vztrajati, a moramo biti pošteni in ne ovirati drugih, ki se prav tako trudijo uresničiti svoj cilj.

Ravno na koncu knjige ste omenili, da se pogosto vprašate, ali je bilo pametno, da ste se trudili uspeti na pošten način.

Bili so trenutki, ko sem se vprašal, zakaj naj jaz ravnam pravično, ko pa so mnogi nepošteni in so pri tem celo uspešni. Ampak ne obžalujem svoje odločitve in takšen bom do konca življenja, saj je to edini način, edina pravilna pot, ki jo lahko kdo izbere. Bodi pošten, pa kar uspeš doseči, uspeš. Ampak bilo je veliko neprijetnih in žalostnih dogodkov, ko se ti zdi, da je vse proti tebi, ampak na koncu mi je le uspelo.

Veliko mladih je videti na vaših promocijah, ki so povsod dobro obiskane. Predstavitvi avtobiografije prav tako Srebreničana Mehmedalije Alića, z naslovom Nihče, ki je bila v Kopru nekaj dni pred vašim nastopom tam, pa je prisostvovalo približno 60 ljudi.

Moja zgodba ni nič bolj vredna kot zgodba tega človeka ali kogarkoli drugega, ki je doživel podobne ali še hujše stvari. Jaz sem malo izrabil svoj položaj, saj je ljudi privabila moja zgodba zaradi dela, ki ga opravljam. Vedel sem, da se bo to zgodilo, ampak tako sem predstavil to temo širšemu krogu ljudi, da se ne bi še naprej spominjali Srebrenice le enkrat na leto.

Zakaj govorimo o Srebrenici večinoma le v času obletnice?

Srebrenica ne živi samo 11. julija, ampak vsak dan. Zato bi bilo dobro, da bi novinarji pisali o njej tudi ob drugih priložnostih, ampak tržni zakoni jim



tega ne dovoljujejo, ker vsaka novica, ki ni povezana z genocidom, ni tako pomembna. To se ujema z našimi predstavami o tem mestu, saj pozabljamo, da ljudje še vedno živijo tam, mi pa jim moramo pustiti živeti. Ne smemo obsoditi otrok na žalost, kar počnemo s svojimi predstavami.

O Srebrenici mediji poročajo tudi v času dnevoev tega mesta, pri čemer tudi vi sodelujete. Kako bi lahko spremenili medijsko podobo ne samo Srebrenice, ampak tudi drugih mest s podobno usodo?

Potrebujemo drugačen sistem, ki bi nam omogočil, da nekatere stvari malo drugače predstavimo. Sedanji sistem je pogostokrat usmerjen na žalostne dogodke. Da bi lahko kaj spremenili, je potrebna močna volja tako novinarjev kot družbe. So ljudje, ki o tem razmišljajo, zato upam na več kulturnih

dogodkov v Srebrenici. Ljudje, ki so se vrnili, morajo živeti, morajo se smejati, naše predstave pa to mesto pomagajo zadrževati na robu preživetja. Novinarji morajo pokazati, da se tu dogajajo tudi lepe stvari.

Kako torej sploh poročati ob obletnici genocida?

Novinarji morajo biti zelo profesionalni tako v Srebrenici, Vukovarju kot tudi v vseh drugih mes-

“11. JULIJA VSI PRIDEJO TJA, ZATO SE BOJIM, DA TAKRAT NEKATERI IZKORISTIJO TO MESTO. DOBIJO MEDIJSKO POZORNOST, KI JO UPORABIJO, DA SI USTVARIJO DOBRO IME, IN TO ME JE ZABOLELO.”

tih, v katerih so se zgodile podobne stvari. Predvsem morajo biti objektivni, kolikor se le da. Vsi

“SREBRENICA NE ŽIVI SAMO 11. JULIJA, AMPAK VSAK DAN. ZATO BI BILO DOBRO, DA BI NOVINARJI PISALI O NJEJ TUDI OB DRUGIH PRILOŽNOSTIH, AMPAK TRŽNI ZAKONI JIM TEGA NE DOVOLJUJEJO.”



novinarji bi se tega morali zavedati, in če nimajo kakšnih drugih interesov, se bodo trudili temu čim bolj slediti. Dejstev se ne da spremeniti in redki so tisti, ki to skušajo. Večinoma vsi novinarji, ki delajo v času obletnice genocida, poročajo korektno, ker drugače ne morejo, vendar še vedno nekateri mediji poskušajo.

Kaj ste mislili s tem, da je veliko ljudi pisalo in govorilo o Srebrenici s pravico in brez nje?

Če me kdo vpraša, na kateri del knjige sem najbolj ponosen, je to ta. Jaz, ki sem preživel veliko vojnih grozot, lahko tako kot mnogi drugi rečem, da so ljudje, ki so ime Srebrenice izkoristili za lastne interese. 11. julija vsi pridejo tja, vsi se hvalijo z njo

“ZADNJI NASVET MOJEGA OČETA JE BIL, DA DENAR NAREDI ŽIVLJENJE LEPŠE, VENDAR NE TUDI DALJŠE.”

in govorijo, kako so ji pomagali, zato se bojim, da takrat nekateri izkoristijo to mesto. Dobijo medijsko pozornost, ki jo uporabijo, da si ustvarijo dobro ime, in to me je zabolelo.

Učni načrti slovenskih srednjih šol ne posvečajo veliko pozornosti vojni v Bosni in Hercegovini, tako nekateri mladi pravijo, da ne vedo, kaj se je pravzaprav zgodilo v Srebrenici. Kaj menite o tem?

V Srebrenici in celotni Bosni in Hercegovini se je zgodilo veliko krivic, kar se nadaljuje še danes. Otrok ne smemo preveč obremenjevati s tem, saj niso dolžni vedeti, kaj vse se je zgodilo v neki drugi državi. Ampak bilo bi pa lepo, da se zaradi svoje prihodnosti in boljših medosebnih odnosov bolj poučijo o tem. Srebrenica ne bi smela v nikomer izzvati pomilovanja, ampak nas lahko nauči uvi-

“VEČINOMA VSI NOVINARJI, KI DELAJO V ČASU OBLETNICE GENOCIDA, POROČAJO KOREKTNO, KER DRUGAČE NE MOREJO, VENDAR ŠE VEDNO NEKATERI MEDIJI POSKUŠAJO.”

deti vrednost življenja. Želim si, da bi slovenske šole organizirale izlete v Srebrenico, tako bi otroci spoznali, kako se lahko ljudje zmotimo in kako uničujoče so lahko naše odločitve in bahavost posameznikov za nek narod.

Kako pa je v Bosni in Hercegovini?

Študij nudi več osnovnih informacij, ki bi jih vsi morali poznati, ampak mislim, da jih je vseeno v našem šolstvu o vojni premalo. To ni velika napaka, ker je ta tema morda preveč boleča in težka za osnovnošolce, po drugi strani pa morajo biti seznanjeni z dogodki v tem obdobju, zato sem sam skušal najti vmesno pot. Tako sem napisal knjigo, ki verjetno ne bo nikoli obvezno čtivo v šolah, ampak je vseeno lahko v veliko pomoč pri izo-

braževanju mladih tako o zgodovini kot o življenju. Več takšnih knjig bi zelo pomagalo tistim, ki želijo izvedeti več o stvareh, ki predstavljajo pomemben del zgodovine Bosne in Hercegovine.

Eden takšnih življenjskih naukov je povezan z osredotočenostjo ljudi na denar. V knjigi ste napisali, da druge vse prevečkrat ocenjujemo glede na njihovo finančno stanje. Opisali ste tudi nekaj dogodkov, ki to dokazujejo.

Ljudje v Bosni in Hercegovini, pa tudi ostali po celem svetu, ki so na tisti drugi strani, na strani tistih, ki nimajo, lahko vidijo, kako nekateri na vse gledajo skozi denar. Večkrat sem bil v položaju, ko sem obžaloval, da sem se rodil in to samo zato, ker nisem imel denarja. Zadnji nasvet mojega očeta je bil, da denar naredi življenje lepše, vendar ne tudi daljše. Želel sem sporočiti, naj ljudje cenijo druge zaradi tega, kar so. Skušal sem oživeti tudi vlogo družine. Na to smo začeli pozabljati, delno tudi zaradi želje po materialnih dobrinah in visokem položaju v družbi. To je dobro, moramo imeti nek cilj, ampak moramo ceniti tudi druge stvari, saj šele takrat, ko jih izgubimo, ugotovimo njihovo pravo vrednost. Jaz sem očeta izgubil zelo zgodaj. Ko sem bil mlajši, sem mislil, da bo sčasoma boljše, ampak zmotil sem se. Z leti ga vse bolj pogrešam, zato želim, da mladi cenijo dejstvo, da imajo starše, ker je to pravo bogastvo in ne denar.

EDINI RADIO S ŠTIRIINDVAJSETURNIM ODDAJANJEM V ŽIVO

PRIPRAVIL: UROŠ KOTNIK

FOTOGRAFIJA: VIDA BOŽIČKO

Radio Si International je poseben radijski program, ki s toplim sloganom »For you« (Za vas), posebej namenjenim tujcem, turistom in tranzitnim voznikom, kljub številnim menjavam imen ter programskih usmeritev, vselej ostaja trdno zavezan svojemu bistvu – v tujih jezikih obveščati mednarodno javnost o dogajanju v Sloveniji.

Nastal je leta 1985 pod okriljem Radia Maribor na temeljih takratnega radijskega programa MM2. Že ob svojem vzniku je bil zavezan poslanstvu zadovoljitve tuje javnosti v Sloveniji – v prvi meri nemško govorečih turistov, ki jih je bilo v omenjenem obdobju največ, pa tudi slovenske manjšine v Avstriji in ostalih tujih državljanov na območju oddajanja. Vse od ustanovitve je del javne Radiotelevizije Slovenija, danes pa je vloga radijske postaje, namenjene predvsem obveščanju tuje javnosti, določena tudi v statutu RTV Slovenija. »To tudi omogoča njen obstoj, saj je radio zaradi enakovredne uporabe treh jezikov (angleščine, nemščine in slovenščine) omejen s ciljno publiko in tako ne more ustrezati komercialnim merilom,« razloži odgovorni urednik Radia Si International mag. **Darko Pukl**.

Postaja treh jezikov in mnogoterih oddaj

Radio je na področjih organizacije in uredniške politike v slabih tridesetih letih delovanja doživel marsikatero »rošado«, a se je do danes dodobra ustalil. Po Puklovih besedah ga namreč ustvarja vse večje število ljudi; devet redno zaposlenih in trideset honorarnih sodelavcev v treh redakcijah –

»POČASNA A KONSTANTNA RAST POSLUŠALSTVA PO VSEJ SLOVENIJI JE NAŠ VSAKOLETNI CILJ.«

slovenski, angleški in nemški, vključno z glasbenim uredništvom. »Radio Si deluje štiriindvajset ur na dan in je tudi edini radio s štiriindvajseturnim delovanjem v živo v Sloveniji, obenem pa opravlja še štiriindvajseturni nacionalni prometni servis v več jezikih ter tako skrbi za dobro informiranost voznikov o dogajanju na cestah po vsej Sloveniji – od leta 2012 tudi v vseh avtocestnih predorih. Ponoči program Radia Si, od enih do petih zjutraj, prenaša tudi Val 202.«

Prednosti radijskega programa v treh jezikih naj bi bile predvsem dober glasbeni izbor, aktualne prometne informacije, kvalitetne govorne vsebine, izobražena ekipa in radijske pustolovščine za poslušalce, kot je Adventure kick, ki poslušalcem vsak mesec prinaša novo adrenalinsko avanturo. Trenutno predvaja trinajst tematsko različnih radijskih oddaj, znotraj katerih se gotovo najde za vsakega nekaj. »Letos je največ navdušenja požela oddaja Kako postati Slovenec, ki jo pripravlja Mi-



chael Manske, in oddaja Land of dreams, ki predstavlja tujce pri nas, njen avtor je Korab Jorgacieski. Ponosni smo tudi na kviz o tem, kako dobro tuji poznajo Slovenijo, Do you feel Slovenia, ki nastaja v sodelovanju z agencijo Spirit Slovenija, oddajo Chrisa Wherryja My life, my music, ki predstavlja osebnosti skozi glasbo, ter oddajo EuranetPlus, ki je del našega obširnega evropskega radijskega projekta, v katerem sodelujemo že šesto leto,« s ponosom naznani Pukl.

Umetnost raznolikih kompetenc

Za delo na Radiu Si International je potrebna posebej usposobljena redakcija, ki pa je po besedah novinarki, moderatorke in vodje nemške redakcije **Tatjane Dolanc** odvisna predvsem od delovnega področja: »Tisti v nemški in angleški redakciji morajo seveda obvladati jezik, moderatorji na primer morajo imeti prijeten glas, biti morajo razgledani in zanimivi sogovorniki.« Sama je del radijske postaje, ki jo Pukl opisuje kot program z najbolj raznolikim izborom glasbe in podrobnim vpogledom v glasbeno delovanje različnih glasbenih žanrov, že 28 let. »Moje delo na RTV-ju se je pričelo slučajno, čez počitnice sem pripravljala novice in zanimivosti za rubriko Turistične napotki za naše goste iz tujine. Ker se je program kar hitro pričel širiti, sem ostala. Sicer pa je delo zanimivo, ker si vsak dan na tekočem z vsem, si v stiku z ljudmi – čeprav jih ne vidiš, se ti odzivajo na različne načine – samo delo pa je zabavno in pestro. Po njenem mnenju se Radio Si International od svoje konkurence poleg trojezičnosti najbolj razlikuje po odlični glasbi, ki ni prenatrpana z vsakdanjimi hiti, in aktualnih informacijah o stanju na cestah, pri čemer slišnost doseže celo predore

– to je tudi izziv za vsebino programa. »V tem oziru je lokalnim radiem lažje, ker se držijo svojega plota,« še dodaja.

(Tudi) prihodnost v nekomercialnosti

Radio Si International je, tako pravi Pukl, politično popolnoma neodvisen, brez tovrstnih pritiskov, in ker ni komercialna radijska postaja, tudi ni odvisen od parametrov poslušalnosti ter oglaševanja. »Poslušalnost se v zadnjih letih konstantno dviguje tudi po zaslugi dobrega programa, glasbenega izbora, ki predstavlja alternativo večjim

»LOKALNIM RADIEM JE LAŽJE, KER SE DRŽIJO SVOJEGA PLOTA.«

radijskim postajam z enoličnim izborom glasbe ter po zaslugi kvalitetnih vsebin in zaradi edinega stalnega štiriindvajseturnega prometnega servisa v Sloveniji. Zato tudi z izboljšavami programa v tej smeri nadaljujemo in ga osvežujemo z vedno novimi programskimi vsebinami.«

V prihodnosti si na podlagi konstantnosti kakovostnega programa še naprej želijo pridobivati nove poslušalce in se vse bolj aktivno vpeti v največje dogodke ter stike s poslušalstvom na terenu. »Potrebne bo tudi še veliko promocije, predvsem na območjih, kjer smo v zadnjem času šele pridobili nove frekvence, saj nas morajo ljudje šele spoznati. Počasna, a konstantna rast poslušalstva po vsej Sloveniji je naš vsakoletni cilj,« zaključuje Pukl. Za realizacijo vsega naštetega bo prav gotovo treba postoriti še marsikaj, a se za ugoden izid ob bogatih izkušnjah, ki jih posedujejo, ter kvaliteti, ki jo ohranjajo, najverjetneje ni treba bati.

ČASOPISNA HIŠA »S TEŽO« PREVELIK FINANČNI ZALOGAJ ZA ZAPOSLENE

PRIPRAVILA: MOJCA VTIČ

FOTOGRAFIJA: MOJCA VTIČ

Strah pred negotovostjo in trenutno finančno stanje Večerovih novinarjev sta poglavitna vzroka, da je štajerska časopisna hiša še vedno v lasti Dela oziroma laških pivovarjev. Zanimanje za notranji odkup je namreč izkazala le petina zaposlenih. Toda Večerovci niso dvignili rok. V Zadrugo Za Večer bodo skušali privabiti tudi kolege drugih medijskih hiš in soinvestitorje.

»Zaposleni smo ustanovili zadrugo, ker želimo izvesti notranji odkup časopisne hiše Večer in s tem zagotoviti odgovorno lastništvo,« je pobožno željo in vzrok ustanovitve v eni povedi strnila predsednica Zadruga Za Večer **Petrina Šebart Žižek**. Zadruga je bila v sodni register vpisana 15. oktobra. Med ustanovnimi člani pa so poleg Šebart Žižkove še Aleš Kocjan, Aleš Dragar, Matija Stepišnik in Bojan Bauman.

Odkup podpira vedno manj novinarjev Večera

Med novinarji Večera je pred pol leta vzklikala želja po notranjem odkupu časopisne hiše z najstarejšim časnikom na Slovenskem, ki informira javnost že vse od leta 1945, vendar se ta večerovcem ni uresničila. Sprva je odkup podpiralo več kot 100 zaposlenih, na zboru delavcev, ko so pobudniki zadruga dobili mandat za pogajanja, so dobili podporo 65 delavcev. Zdaj, v zaključni fazi projekta notranjega odkupa pa se je izkazalo, da je od 165-članskega kolektiva pristopilo le 35 članov. »Nizka podpora je posledica splošnega slabega finančnega stanja, ob tem so ljudje tudi prestrašeni, ker ne vedo točno, kaj bo v prihodnosti. Vseeno ne gre za tako majhen vložek v Zadrugo, osnovni vložek je 10.000 evrov, in ljudje se v teh časih težko odločijo za takšno višino izdatka,« je odziv kolegov komentirala Šebart Žižkova.

Po podporo tudi drugim

Vendar pobudnikov notranjega odkupa »časnika s težo« in drugih edicij, ki so ustanovili zadrugo, odziv sodelavcev ni ohranil. Zadrugo bodo ohranili in poskušali najti novo rešitev in tudi druge finančne vire. Tako je Sindikat novinarjev Slovenije k sodelovanju za zadrugni odkup Večera pozval svoje člane, ki so se lahko pridružili najpozneje do 12. novembra. Kakšen je odziv članov oziroma kakšno je zanimanje za odkup, predsednica zadruga

»NIZKA PODPORA JE POSLEDICA SPLOŠNEGA SLABEGA FINANČNEGA STANJA, OB TEM SO LJUDJE TUDI PRESTRAŠENI, KER NE VEDO TOČNO, KAJ BO V PRIHODNOSTI.«

Petrina Šebart Žižek ni znala povedati, predsednik sindikata **Iztok Jurančič** pa številk ni želel izdati. »Dokler posel ne bo zaključen, ne dajem nobenega komentarja,« je povedal.



Zadruga pa je v mesecu delovanja že dobila podporo Delavske hranilnice, ki naj bi vstopila v zadrugo in bila pripravljena v financiranje odkupa Večera kot delna lastnica. Če odziv znotraj novinarskih vrst ne bo zadosten, bo vodstvo zadruga skušalo poiskati druge soinvestitorje. Če zadruga ne bo uspela kupiti približno 80-odstotnega deleža Časopisno-založniškega podjetja Večer, Šebart Žižkova napoveduje: »Glede na to, da ni strašnega zanimanja za odkup s strani drugih kupcev, so lahko scenariji zelo neugodni za hišo in zaposlene.«

Burna preteklost in negotova prihodnost

Družba Delo ima od novembra 2008 v večinski lasti ČZP Večer. Konec julija se ji je iztekel že večkrat podaljšan rok za prodajo vsaj 75-odstotnega deleža zaradi presežne koncentracije na področju časopisnega in oglasnega trga. Časnik je želela ljubljanska družba že večkrat prodati. V prvem poskusu je Večer želelo kupiti podjetje 3Lan, kateremu pa je Ministrstvo za kulturo leta 2011 zavrnilo vlogo za izdajo soglasja k pridobitvi več kot 20-odstotnega deleža Večera. Tudi drugi poskus prodaje, naj bi šlo za podjetje Medici iz Hamburga, ni bil uspešen. Medtem ko so zaposleni na Večeru oktobra prekinili postopek odkupa, pa naj bi kot pogajalka za odkup ostala še avstrijska Styria. Slednja je ena vodilnih medijskih koncernov v Avstriji, na Hrvaškem in Sloveniji. Pri nas je lastnica Žurnal, oglasnika bolha.com, ob tem pa ima lastniški delež še v časopisni založbi Dnevnik.

»GLEDE NA TO, DA NI STRAŠNEGA ZANIMANJA ZA ODKUP S STRANI DRUGIH KUPCEV, SO LAHKO SCENARIJI ZELO NEUGODNI ZA HIŠO IN ZAPOSLENE.«

MEDIJSKA ZAGATA

PRIPRAVILA: URŠKA RUS IN MARTIN GRAMC

FOTOGRAFIJA: VIDA BOŽIČKO

Kaj in kako naprej? Vprašanje, ki se v zadnjih letih pojavlja vedno pogosteje in mediji pri tem niso izjema. Privatizacija, medijska regulacija, lastniki medijev, (ne)pluralnost medijskega prostora in nesorazmerne plače tvorijo začaran krog medijske godlje, ki vleče svoje korenine iz preteklosti. Spremembe so nujne, a način in vedenje o tem, kako to storiti, ostajata v megli.

Eden izmed primerov prepletenosti medijske mreže je Koroški radio. Iz razvida medijev lahko razberemo, da je v 100-odstotni lasti podjetja Koroški radio, d. o. o. Če na naslednji stopnji podjetje vpišemo še v iskalnik na spletni strani Agencije RS za javnopravne evidence in storitve (AJPES), pa ugotovimo, da je Koroški radio v 100-odstotni lasti podjetja Infonet Media, d. d., ki združuje več radijskih postaj z najbolj poslušanim radijskim programom v Sloveniji. Poleg Koroškega radia vključuje še več lokalno najbolj poslušanih radijskih postaj, kot so Radio Antena, Radio Belvi in Radio Fantasy ter Radio 1. **Danilo Vute**, odgovorni urednik Koroškega radia, je zatrdil, da je njihovo uredništvo pri oblikovanju programske politike popolnoma samostojno, vendar pravi: »Koroški radio izkorišča sinergijske učinke lastništva Infoneta. Novice iz sveta in Slovenije pripravljajo Infonetovi novinarji, novinarji Koroškega radia pa se ukvarjajo samo z regionalno problematiko. Posledica je več lokalne problematike v etru, kar je programski cilj vsake informativne lokalne ali regionalne radijske postaje.« Poleg vpetosti v radijsko mrežo Infonet pa ima Koroški radio status radia posebnega pomena, kar mu omogoča pridobivanje subvencij, vendar se odgovornemu uredniku, ki je hkrati tudi direktor Koroškega radia, ta kombinacija ne zdi problematična. »Povezuje nas le lastništvo. Pomembna je vsebina, ki jo Koroški radio daje svojim poslušalcem.«

Malo južneje se v prestolnici s finančnimi in eksistencialnimi vprašanji sooča drug radio, Radio Študent. Otepata se ga kulturno ministrstvo in Študentska organizacija Univerze v Ljubljani (ŠOU). Ljubljanska univerza ga je sicer pripravljena podpreti, a ne finančno. **Jože Vogrinc**, profesor sociologije na Filozofski fakulteti in strokovnjak za medije, pravi, da so v času ukinjanja finančnih sredstev v javnem sektorju najbolj na udaru tisti, ki nimajo takega statusa. Ravno to je bila v preteklosti njegova prednost, saj, kot dodaja Vogrinc, ti finančna neodvisnost od enega vira daje institucionalno avtonomijo. Medijski strokovnjak meni, da ima Radio Študent ogromno nakopičenega znanja in prijateljev, zato je tudi težko verjetno, da bi ostal brez vseh sredstev, in dodaja, da zmanjšanje sred-

stev ne bi nujno vodilo v katastrofo. O tem smo se lahko prepričali tudi na podlagi obiskanosti Velikega Reši RŠ benefita, ki se je v petek, 22. novembra, odvijal na Metelkovi. Organizatorjem je tako v eni noči uspelo zbrati okoli 23 tisoč evrov, zaradi izjemne obiskanosti pa so morali v nekaterih klubih začasno omejiti vstop. Vogrinc sicer pravi, da je količina programa, ki jo ustvarja Radio Študent zelo težko obvladljiva in zahteva profesionalno delo. Kot še omenja, je izziv, kako angažirati več študentov. Drugi način, kako pomagati Študentu, je po njegovem ta, da bi lahko kandidiral na razpisih za sredstva, do katerih doslej ni bil upravičen, in bi se ob interesu Univerze vključil v poseben informacijski servis.

Sandra Bašić Hrvatin, medijska strokovnjakinja na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem, izpostavlja neustrezno delovanje, financiranje in nadzor Radiotelevizije Slovenija. Poudarja tudi odgovornost Radiotelevizije Slovenija do državljanov: »Ali imajo državljani možnost vpliva na dejansko politiko, kaj naj bi delal programski svet?« Predlaga, da bi RTV Slovenija lahko naredila to, kar so naredile ostale ustrezno urejene evropske javne televizije, in sicer omogočila enostaven dostop do javnofinančnih podatkov, iz katerih je jasno razviden nakup programov, koliko

“RADIO ŠTUDENT IMA OGROMNO NAKOPIČENEGA ZNANJA IN PRIJATELJEV, ZATO JE TUDI TEŽKO VERJETNO, DA BI OSTAL BREZ VSEH SREDSTEV.”

gre za plače, investicije itd.: »Konec koncev je to naš denar. To ni denar, ki je padel z neba.« Predlaga tudi neposredne volitve programskega sveta: »Ne pa, da imamo neke čudne organizacije, ki nastanejo kar čez noč in delegirajo svoje kandidate, za katere ne vem, koga zastopajo.« Do določil o sestavi in imenovanju organov upravljanja so se pred sprejetjem zakona leta 2005 kritično opredelili tudi Svet Evrope, Evropska zveza javnih radiotelevizij, Mednarodni inštitut za tisk in Mednarodna zveza novinarjev. Najvišji organ upravljanja RTV Slovenija sicer sestavlja 29 članov, od tega pa jih 21

“NOVINARJI NE MARAJO, KO JIH OPOMINJAM NA TO, DA SO IMELI NA ZAČETKU PRIVATIZACIJE ZELO VELIK VPLIV.”

imenuje parlament. Naloga programskega sveta je med drugimi tudi imenovanje generalnega direktorja, slednji imenuje direktorja radia in direktorja televizije ter na podlagi njunega predloga imenuje in razrešuje tudi odgovorne urednike programov. Del članov nadzornega sveta RTV-ja, ki šteje sk-

upaj 11 članov, predlaga državni zbor, in sicer pet članov, štiri imenuje vlada, na neposrednih volitvah pa zaposleni med seboj izvolijo dva člana.

Vpliv privatizacije

Eden ključnih vzrokov za sedanjo lastniško strukturo je specifičen model privatizacije medijev, kar Sandra Bašić Hrvatin v znanstveni monografiji In temu pravite medijski trg? natančneje pojasnjuje. Na začetku 90. let je imela slovenska družba velik medijski kapital, ki je bil, vsaj posredno, pod močnim političnim vplivom. Sledile so politične spremembe in vprašanje ustreznega modela privatizacije medijev. Pristojni poslanci so se pri tem odločili, da je medije (razen javnega zavoda RTV Slovenija) pri privatizaciji ustrezno izenačiti z drugimi podjetji, zato je lastninjenje medijev potekalo po Zakonu o lastniškem preoblikovanju podjetij. Dilema se je pojavila tudi v zvezi s kapitalskimi vložki države: če bi jih upoštevali, bi lahko mediji postali državni. Odločili so se za privatizacijo z notranjim odkupom, saj naj bi mediji tako ostali v rokah zaposlenih, slednjim pa bi to omogočalo avtonomijo. Novinarji so svoje deleže kmalu prodali, saj je postal delež notranjih lastnikov v medijih po letu 2000 zanemarljivo majhen. Ali si torej mediji danes s poskusi združništva prizadevajo za nekaj, kar so nekoč že imeli, a so prodali? »Novinarji ne marajo, ko jih opominjam na to, da so imeli na začetku privatizacije zelo velik vpliv. Zdaj mlajši kolegi upravičujejo starejše, da so to naredili, ker so bile cene prenaplajene. Pravijo, da je bila cena delnic tako visoka, da bi bili nori, če tega ne bi prodali. In so prodali,« je povedala Bašić Hrvatin.

Vendar je bil notranji odkup zgolj del procesa lastninjenja, ki ga je Bašić Hrvatin pojasnila v znanstveni monografiji Medijsko lastništvo. V osnovi je potekal tako, da se je delež vrednosti navadnih delnic prenesel na posebne sklade: 10 odstotkov je šlo Kapitalskemu skladu invalidskega in pokojninskega zavarovanja, 10 odstotkov Slovenskemu odškodninskemu skladu, 20 odstotkov pa Skladu Republike Slovenije za razvoj, od koder naj bi se pozneje porazdelil med pooblaščenice investicijske družbe. Poleg 60 odstotkov, ki naj bi jih odkupili zaposleni, je bilo torej 40 odstotkov lastniškega deleža v rokah paradržavnih skladov, ki so svoje deleže sčasoma odprodali, težave pa se pojavijo ravno pri pridobivanju informacij o kupcih.

Informacije o lastništvu medijev

»Ko sva s kolegom Lenartom Kučičem začela delati na tem, sva si zastavila zelo enostavno vprašanje: kdo so lastniki. In sva mislila, da je to normalno in da bova to zelo hitro ugotovila. Spoznala sva, da



je to nemogoče delo,« je pridobivanje informacij o lastništvu komentirala Bašič Hrvatini. Zakon o medijih sicer nalaga izdajateljem, da morajo pred

“NEKAJ VEČ KOT 74 ODSOTKOV LASTNIŠTVA PRIPADA PIVOVARNI LAŠKO, KATERE NAJVEČJA LASTNICA JE NOVA LJUBLJANSKA BANKA, DRŽAVA PA JE LASTNICA PRIBLIŽNO 77 ODSOTKOV NLB.”

začetkom izvajanja dejavnosti prigrasiti medij pri pristojnem ministrstvu zaradi vpisa v razvid, ki je javno dostopen na spletni strani Ministrstva za kulturo. Pri vpisu mora izdajatelj predložiti tudi podatke o vseh osebah, ki imajo najmanj 5-odstotni lastniški ali upravljavski delež oziroma delež glasovalnih pravic v premoženju izdajatelja splošnoinformativnega tiskanega dnevnika in tednika ter radijskega in televizijskega programa. Prav tako mora izdajatelj te podatke vsako leto najpozneje do konca februarja objaviti v Uradnem listu RS. Vendar pri odkrivanju povezav med mediji ni dovolj zgolj podatek o lastnikih posameznega medija. Zadevo je treba preučiti širše in ugotoviti, kdo so lastniki na naslednji stopnji, kot nakazuje že primer Koroškega radia. Pri časopisu Delo je lastniška veriga še mnogo daljša in bolj razvejana. Če sledimo zgolj enemu lastniku na prvi stopnji, lahko iz razvida medijev razberemo, da nekaj več kot 74 odstotkov lastništva pripada Pivovarni Laško, katere največja lastnica je Nova Ljubljanska banka, kot so pred dobrim mesecem dni zapisali na spletni strani Dela, država pa je lastnica približno 77 odstotkov NLB.

Lastniški trendi

»Pri nas je glavni problem to, da imamo zadolžene

lastnike, ki so si iz nekih političnih interesov na glavo nakopali medij in zdaj bi se ga radi znebili tako, da bi iz tega še nekaj malega iztržili,« pravi Jože Vogrinc, kljub temu pa dodaja, da obstajajo tudi »razsvetljeni lastniki«, ki nimajo direktnega interesa v slovenski politiki. Drugi trend je po njegovem postavljanje odmevnosti medija kot edinega merila; pri tem lastniki pritiskajo na menedžerje, menedžerji pritiskajo na urednike, uredniki pa pritiskajo na novinarje. Bašič Hrvatini izpostavlja pomanjkanje vizije: »Mediji so zmeraj delovali v smislu: jaz tebi dam delež v Mercatorju, ti meni daš vplivni medij. Zakaj se jih danes vsi otepajo? Ker ne prinašajo dovolj dobička ...« Kot alternativni Vogrinc izpostavlja združništvo in neke vrste javni zavod, pri čemer kot ključno izpostavlja, da bi morali morebitne dobičke vlagati v to isto dejavnost. Bašič Hrvatini se strinja, da potrebujemo nov model, vendar meni, da rešitve še nimamo: »Imeti združni model znotraj kapitalističnega sistema je bizarno. To je, kot bi gasili požar z žlico vode in pričakovali, da bomo omejili škodo. Je pa način, kako premisliti bodoči model.«

Odgovornost novinarjev

Tisti, ki največ vedo o delovanju posameznega medija, morebitnih lastniških pritiskih in omejevanju novinarske svobode, so gotovo novinarji, ki so pri posameznem mediju zaposleni. Pri tem pa Zakon o delovnih razmerjih v 35. členu določa, da se je delavec dolžan vzdržati vseh ravnanj, ki glede na naravo dela, ki ga opravlja pri delodajalcu, materialno ali moralno škodujejo ali bi lahko škodovala poslovnim interesom delodajalca. Tovrstno odpustanje do določene mere omejuje Zakon o medijih, ki v tretjem odstavku 21. člena izrecno prepoveduje odpoved novinarjevega delovnega

razmerja, prekinitve sklenjene pogodbe, zmanjšanje plače, spremembo statusa v uradništvu zaradi izražanja mnenj in stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo ter profesionalnimi pravili, merili in standardi. Kljub temu vemo, da programsko zas-

“MEDJI SO ZMERAJ DELOVALI V SMISLU: JAZ TEBI DAM DELEŽ V MERCATORJU, TI MENI DAŠ VPLIVNI MEDIJ.”

novo sprejema programski svet s svojo specifično sestavo.

Ali novinarji v praksi sploh lahko problematizirajo delovanje medija, pri katerem so zaposleni, ne da bi pri tem ogrozili svoje delovno mesto ali tvegali premestitev z izgovorom o nekvalitetnem delu? Bašič Hrvatini odgovarja s primerom Edwarda Snowdena in Francesce Borri, samostojne italijanske novinarke, ki je letos julija v Columbia Journalism Review objavila prispevek, kako je biti novinarica v Siriji: delo v nemogočih razmerah in tveganje življenja, uredniki pa pričakujejo prispevek o krvavih dogodkih brez poglobljene analize, za katerega dobi 70 evrov. V Snowdenovem primeru izpostavlja etično držo, ki jo pričakuje od novinarja: »Kako bom zaupala tej konkretni osebi, da bo nadzorovala delovanje državnih organov, če o podjetju, v katerem dela, za katerega ve, da se dogajajo napačne stvari, nima poguma razkriti nepravilnosti?« Bašič Hrvatini vidi novinarstvo kot poklic v službi javnosti: »Danes je novinarstvo v bistvu mukotrpno kopanje podatkov, ki jih vsi poskušajo poskriti. Ker nimaš nobenega zaveznika več in ker moraš tvegati, da tudi ko nekaj objaviš, te lahko čaka tožba in boš popolnoma sam. Ampak to je razlog, zakaj bi se ljudje ukvarjali z novinarstvom.«

»TRADICIONALNI MEDIJI IZGUBLJAJO SVOJO MOČ«

PRIPRAVILI: NIKA SENICA IN LUČKA BAJS

FOTOGRAFIJA: NIKA SENICA

Oktobra je bila podeljena prestižna Brumnova nagrada, najvišje strokovno priznanje za vidna sporočila v Sloveniji. Dobila jo je ekipa Dnevnika za oblikovanje sobotne priloge Objektiv. Svetovno priznana žirija, ki ji je predsedoval Roger Black, eden izmed vodilnih grafičnih oblikovalcev časopisov na svetu, je dejala, da so bili nad splošno kakovostjo prijavljenih del navdušeni in da se lahko slovenski oblikovalci časopisov kosajo z najboljšimi oblikovalci v svetovnem merilu. To je dokaz, da so v Sloveniji vrhunski medijski profesionalci, ki vedo, kaj počnejo. A v zadnjih letih se je pokazalo, da to še zdaleč ni dovolj za obstoj visoke kvalitete in posledično naklade tiskanih medijev. Kje je problem?

Padanje branosti tiskanih medijev

Z upadom naklade tiskanih medijev se soočajo povsod po svetu in Slovenija ni izjema. To težavo ima večina slovenskih časopisov, od časnikov, kot so Dnevnik, Večer in Delo, do Mladine, Financ in Slovenskih novic. Časniku Večer je denimo naklada od julija 2010 do marca 2013 padla za 27 odstotkov, Delu za 26 odstotkov in Dnevniku za 30 odstotkov. Bolje kaže Slovenskim novicam, Mladini in Financam, katerih upad naklade se giblje okoli desetih odstotkov. Urednik časopisa Dnevnik **Vojko Flegar** upadu branosti pripisuje več dejavnikov. Prvi je sprememba navad mlajših generacij, ki veliko informacij najdejo na spletu. Te so večinoma brezplačne, v čemer vidi drugi vzrok, tretji dejavnik pa so po njegovem mnenju slabe gospodarske razmere, ki zmanjšujejo potrošnjo. Ljudje imajo vse manj denarja in najlažje se odpovejo prav tiskanim časopisom in revijam. Z njim se strinja **Tea Hegeduš**, odgovorna in glavna urednica revije Gloss, saj pravi, da je »cena tiskanega medija danes zelo pomembna in mora biti nizka«.

Samo Ačko, likovni urednik časopisa Dnevnik in njegove priloge Objektiva, meni, da splet odžira pozornost tiskanim medijem, saj vsebin na spletu ni moč zaježiti. »Če bi vsi mediji uvedli plačljive vsebine, bi še vedno obstajali ljudje, ki bi objavljali brezplačne prispevke. Nek doktor fizike, ki

ne čuti potrebe, da bi se povezal z mediji, lahko napiše odličan prispevek o poti na Mars in ga objavi. Ljudje pa ga bodo brali in delili na družbenih omrežjih,« pravi.

Flegar izpostavi še en pomemben dejavnik, ki zmanjšuje branost tisku. Opaža namreč, da so bralci tiskane izdaje Dnevnika starejši ljudje. Z njim se strinja Ačko. Pove, da naročniki Dnevnika umirajo. Veliko bralcev na leto odjavi naročnino prav zaradi bolezni in smrti, kar bo po njegovem

»ČE BI VSI MEDIJI UVEDLI PLAČLJIVE VSEBINE, BI ŠE VEDNO OBSTAJALI LJUDJE, KI BI OBJAVLJALI BREZPLAČNE PRISPEVKE.«

mnenju zelo počasi vodilo v pomanjkanje denarja za uredništvo in plače.

Po drugi strani pa je modni reviji Gloss branost za nekaj odstotkov narasla. Hegeduševa pravi, da so krizo zaznali na področju oglaševanja, saj je oglaševalski delež v zadnjih letih upadel.

Kakovost novinarstva pada

Flegar kot enega izmed razlogov za upad branosti tiskanih medijev izpostavi tudi upadajočo kakovost novinarstva, ki »ni vselej takšna, za kakršno bi bili ljudje pripravljeni plačati, saj jo lahko dobijo – malce slabšo, a ne vedno dosti slabšo – brezplačno na spletu«. Padec kakovosti vsebin tiskanih medijev je opazil tudi Ačko. Problem vidi v preveč splošni usmerjenosti naših novinarjev, ki zaradi tega tem nikoli ne morejo pokrivati tako dobro kot na primer novinarji časnika The Guardian, ki so specializirani za točno določeno tematiko in jo zato lahko obdelajo bolj poglobljeno. Na reviji Gloss so enakega menja, saj Hegeduševa pravi, da so ljudje naveličani vedno istih zgodb, enakih obrazov in »copy paste« vsebin.

Kakovost pa pada tudi zaradi slabe uredniške politike. »Uredniki so tisti, ki selekcionirajo in izpostavljajo pomembne ter kvalitetne informacije in morajo novinarju, ki si želi narediti zelo dolg prispevek o nezanimivi ali nepomembni temi, znati reči ne. A zavoljo tega, da imajo uredniki pred

novinarji mir, popuščajo. To pa ni več uredniško delovanje. Predpogoj za dobro novinarstvo je avtoritativno uredniško delovanje. Če urednik dela tako, da se v uredništvu vsi dobro počutijo, škodi mediju na dolgi rok,« doda Ačko.

Roger Black je v intervjuju z Urošem Škerlom Krambergerjem dejal, da bodo imeli časopisi prihodnost, »če bodo ponujali občutek rokodelske umetnosti«. Ačko je prepričan, da se to lahko zgodi le v tujini, saj je tam kapital in dovolj veliko občinstvo. »Do neke mere to drži, v tem smislu, da je časopis papir, je nekaj, kar imaš. Imaš občutek,

»DRUGAČNA ZGODBA PA JE AZIJA, KJER INDUSTRIJA TISKANIH MEDIJEV VZTRAJNO RASTE IN SE RAZVIJA.«

da si nekaj dobil za svoj denar, na internetu pa tega občutka nimaš in je videti, kot da nimaš v roki ničesar oprijemljivega,« pravi. V prihodnosti bo to sigurno obstajalo – ko bo časopisov manj in bodo pridobili na kvaliteti. A posledično bodo tudi dražji in privoščilo si jih bo lahko le malo ljudi.

Zastarel sistem

Neizražanje stališč slovenskih uredništev do pomembnih tem, ki se kaže v vse manj številnih uredniških komentarjih, je še ena v nizu težav. »Pri časniku The New York Times se opredelijo do stvari. Drži sicer, da je treba strmeti k objektivnosti, a to ne pomeni, da se je treba zadrževati. Medij mora biti namreč transparenten in mora povedati, katera stališča zagovarja. Tak medij pa lahko bere vsak, tudi tisti, ki se z njim ideološko ne strinja, saj ve, da je medij do njega iskren. In le, ko na osnovi stališč presojaš dejstva, dosežeš konsistentnost. Nihče namreč ne mara ljudi, ki vsakodnevno in v skladu z agendo menjujejo mnenja in stališča,« meni. A zaključuje, da si pri nas uredništva nekih jasnih stališč niti ne želijo, še manj pa si jih želijo lastniki medijev. Težava je tudi v tem, da tradicionalni mediji izgubljajo svojo moč. Mediji so tudi tisti, ki imajo dostop do oblasti, medtem ko je običajni ljudje nimajo. Zato bi morali delovati kot



posredniki med državljani in oblastjo ter slednjim predstaviti ali morda celo zagotoviti kanale, preko katerih bi se ti lahko odzvali na anomalije, ki se v državi dogajajo in jih spodbujali k akcijam. Tako pa izpuščajo priložnost, da bi se bolje povezali z bralci in hkrati izgubljajo stik z oblastjo, ki vidi, da ji mediji ne predstavljajo nobene nevarnosti več. Takšno priložnost bi morali zgrabiti predvsem spletni mediji, kjer je možnosti za sodelovanje in izražanje mnenj državljanov več. »A danes vsi razmišljajo le o tem, kako narediti poceni spletno stran,« meni Ačko.

Prihodnost v bralcih ali milijarderjih?

Drugačna zgodba je Azija, kjer industrija tiskanih

medijev vztrajno raste in se razvija. V Hongkong se je poleti preselil tudi Black. Pravi, da je tam miselnost o navadah bralcev popolnoma drugačna. Prepričanja, da mladi ne berejo, ni. V Ameriki so se s težavo spoprijeli na svojevrsten, tako rekoč ameriški način – s pomočjo tehnoloških milijarderjev. Brez kapitala namreč časopis oziroma kakršenkoli medij težko ohrani kvaliteto raven. Poznavalci se tako sprašujejo, kako se bo izšla 250-milijonska denarna investicija ustanovitelja Amazona Jeffa Bezosa v časnik Washington Post, enega najbolj branih časopisov na svetu. Ali pa enako visoka investicija ustanovitelja eBayja Pierra Omidyarja v še neimenovan medij. Kaj pa uspeh Nizozemca Roba Wijnberga, ustanovitelja De Correspondenta, ki je

ubral novo pot in si pridobil kapital s t. i. »crowdfundingom«, torej zbiranjem denarja s pomočjo bralcev? V osmih dneh so zbrali nepričakovanih milijon evrov, svojo spletno platformo pa so lansirali septembra letos, zato o nekih rezultatih trenutno še ne moremo govoriti. Ampak že samo dejstvo, da jim je uspelo zbrati toliko denarja, je utišalo večino skeptikov. Po mnenju Sama Ačka bi tak projekt v Sloveniji lahko uspel, a v manjšem obsegu. Izpostavi problem majhnosti države, predvsem v smislu manjšega BDP-ja in nižje stopnje urbanizacije v primerjavi z Nizozemsko. Naklonjen pa je ideji o novem slovenskem mediju v angleščini, ki bi lahko pridobil globalno občinstvo.

DELO MOGOČE ZGOLJ PREKO ŠTUDENTSKE NAPOTNICE

PRIPRAVILI: BARBARA VIDMAJER
IN URŠA KUNSTELJ

ZNESEK ZA PLAČILO ŠTUDENTU

23% koncesijska dajatev

2% dodatna koncesijska dajatev

DDV na koncesijo (20% od osnove 25,00)

SKUPAJ ZA PLAČILO

Pred začetkom študijskega leta so se na družbenih omrežjih pojavljali številni zapisi mladih ljudi, ki so spraševali isto: »Kdo ve, kje se še da zrihtati status?« 23-letni Jan bo študij vsaj za eno leto pustil ob strani. Odrptje študentskega s. p.-ja od januarja 2013 ni več mogoče, polni s. p. bi ga stal preveč, redno pa ga noče nihče zaposliti. »Edina možnost, da lahko delam in ohranim številne ugodnosti, je delo preko študentske napotnice.« Ravno zato se je konec septembra odpravil na CDI Univerzum v Šiški v Ljubljani in si dobesedno kupil status. Povedal je, da so delavci šole za odrasle ob vpisu bodoče študente vprašali, kdo si želi dejansko študirati in kdo je tu zgolj zaradi statusa. »Večina nas je plačala 270 evrov, izročili so nam vpisni list in se od nas poslovili z besedami: »Upamo, da se nikdar več ne vidimo.«

Študent je najcenejši

Vpisi v izobraževanje zgolj zaradi statusa dijaka ali študenta so se v zadnjih letih precej razbohotili. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport se želi z njimi spopasti, a podatkov o tem, koliko jih je, nima. Dejstvo je namreč, da delodajalci najraje zaposlujejo študente, saj so najcenejša delovna sila. Medtem ko morajo delodajalci za delavca v delovnem razmerju plačati skoraj še enkrat toliko prispevkov, kot znaša plača delavca, pa je dejanska obremenitev študentskega dela za večino podjetij le 25-odstotna. Ne le, da je cenejši, treba se je še zavedati, da študent delavec ni zaščiten z delovnopravnim razmerjem, kar pomeni, da mu ne pripada nobena pravica. Pozabi lahko na dopust, bolniško, regres, višjo urno postavko za delo ob nedeljah in praznikih, celo odpustijo ga lahko z danes na jutri.

Odprava fiktivnih vpisov

Ministrstvo pripravlja osnutek Zakona o višješolskem izobraževanju, s katerim želi odpraviti

možnost za fiktivni vpis v višje šole. Na vprašanje, na kakšen način se bodo tega lotili, niso odgovorili, je pa na njihovi spletni strani zapisan načrt za vzpostavitev Evidenčnega in analitskega informacijskega sistema za visoko šolstvo, na kratko eVŠ. Ta je v razvoju že od leta 2011, vendar ga za odpravo fiktivnih vpisov še niso izpopolnili. Na to se je odzval tudi nekdanji rektor Univerze v Ljubljani prof. dr. Stanislav Pejovnik: »Fiktivni vpis je problem in je posledica tega, da mora vedno več študentov zaslužiti denar, da se sploh lahko šola. Tukaj nismo naredili ustreznega socialnega korektiva in

»ČE SAMO POMISLIMO, KAKO MALO DENARJA BI BILO POTREBNEGA IN KOLIKO PROBLEMOV BI REŠILI, BREZ DA BI PLAČEVALI VELIKO DENARJA ZA KOMPLICIRANE INFORMACIJSKE SISTEME, JE RES ŠKODA, DA JE ZAKON O MALEM DELU TAKRAT PROPADEL.«

seveda se znajdete sami, ko se vpisujete na srednje šole, zgolj da dobite status. Še večji problem pa je fiktivni vpis na višjih šolah, ker se na ta način zapolnjujejo mesta tistim, ki bi si želeli študirati. Mislim, da je to globalni problem in se ga s tako preprostimi rešitvami, kot je enoten informacijskih sistem, ne da rešiti.« Doktor kemijskih znanosti in družboslovec po duši je še dodal, da so v času, ko je bil profesor Ivan Svetlik minister za delo, družino in socialne zadeve, predlagali, da bi imela vsaka fakulteta svoj štipendijski sklad. Ta bi omogočil študij socialno izključenim in vzporedni študij najbolj nadarjenim. »Če samo pomislimo, kako malo denarja bi bilo potrebnega in koliko problemov bi rešili, brez da bi plačevali veliko denarja za komplicirane informacijske sisteme, je res škoda, da je Zakon o malem delu takrat propadel.«

Četudi bi se čez čas nekako odpravili fiktivni vpisi, pa je na mestu vprašanje, ali morda ne bi to pomenilo velikega naraščanja zdaj prikrite brezposelnosti? Novi rektor Univerze v Ljubljani in nekdanji

dekan Fakultete za družbene vede prof. dr. Ivan Svetlik odgovarja: »Padli smo v zelo neprijeten položaj – kratkoročno ta mnogim koristi, dolgoročno pa dela veliko škodo. Vse to slabi socialno državo, saj iz tega ne plačamo državi nobenih prispevkov, prav tako pa delo na študentske napotnice škodi mladim, saj nimajo nobenih socialnih pravic. Problem je treba reševati sistemsko, na več koncih, eVŠ ni zadostni inštrument, predvsem pa je treba urediti študentsko delo kot tako.«

Čez mejo

V Sloveniji se torej pogovarjamo o programskem reševanju te težave, kako pa je za mlade po koncu študija poskrbljeno v Avstriji? Na spletni strani www.predlagam.vladi.si, kjer ljudje vladi Republike Slovenije predlagajo zakone, je eden od uporabnikov svetovnega spleta zapisal, da bi lahko študentsko delo pri nas uredili podobno kot v Avstriji. Naši severni sosede študentskega dela

»NE LE, DA JE CENEJŠI, TREBA SE JE ŠE ZAVEDATI, DA ŠTUDENT DELAVEC NI ZAŠČITEN Z DELOVNOPRAVNIM RAZMERJEM, KAR POMENI, DA MU NE PRIPADA NOBENA PRAVICA.«

ne ločujejo od navadne zaposlitve – študentu tako teče delovna in pokojninska doba, poleg tega pa v Avstriji skorajda nimajo študentskih servisov. Tudi zaposlovanje delavca je povezano z veliko manj birokracije. Ker je sistem obdavčevanja za tiste, ki zaslužijo malo, precej ugoden, študentu konec koncev ne ostane malo denarja.

Tako je v Avstriji, pri nas pa še vedno ugibamo, kako se spopasti z nezavidljivo situacijo mladih. Morda se bodo res odpravili fiktivni vpisi, toda glavno vprašanje je, kaj bo sledilo. Bo stopnja brezposelnosti med mladimi slikovito narasla ali bodo morali delodajalci spremeniti način razmišljanja in bodo po novem svoje delavce redno zaposlili?

ZViS GOR, ZViS DOL

PRIPRAVILI: NINA HUŠ IN SANJA GORNJEC

FOTOGRAFIJA: SANJA GORNJEC



V novembru se je odvijalo več razprav o predlogu Zakona o visokem šolstvu. Ministrstvo je namreč želelo zbrati vse ideje, predloge, pripombe ter dileme v zvezi s predlaganim zakonom, saj želijo, da se zakon piše za daljše obdobje, kar bi zagotovilo stabilnost in možnost razvoja visokega šolstva. Predlog zakona prinaša opazne spremembe, ki so v javnosti sprožile različne odzive. Najbolj pereča tema so seveda šolnine.

Šolnin za prvi vpis na obeh stopnjah ne bo

Državni sekretar **Mirko Pečarič**, minister za izobraževanje, znanost in šport **Jernej Pikalo** ter rektor Univerze v Ljubljani **Ivan Svetlik** so na okrogli mizi na Fakulteti za družbene vede v en glas zatrili, da šolnin ne bo in da so nekatere interpretacije predloga zakona, ki so prišle v javnost, napačne. »Z novim zakonom bo študij na prvi in drugi stopnji prvič opredeljen kot javna služba in bo zato brezplačen. Šolnin za prvi vpis na obeh stopnjah ne bo. In to je treba kristalno jasno povedati,« je pojasnil minister Pikalo. Po njegovih besedah sta cilja, ki ju želijo z zakonom doseči, dva; dvig kakovosti delovanja univerz in samostojnih visokošolskih zavodov ter boljše in bolj urejeno financiranje visokega šolstva, ki naj bi bilo določeno z zakonom in tako neodvisno od »dobre volje« aktualne vlade.

Namesto izrednega delni študij

Zdravko Kobe, profesor na Filozofski fakulteti UL poudarja, da gre za pomemben zakonski predlog, ki na novo ureja pogoje študija in dela v univerzitetnem prostoru. Zakon namreč uvaja številne konceptualne spremembe, med drugim strožje pogoje za podeljevanje koncesij ter uvedbo polnega (danes redni študij) in delnega študija. Predvsem slednje prinaša eno večjih strukturnih sprememb, saj v predlogu zakona izredni študij ni predviden. Delni študij bi dopuščal vpis v višji letnik s 36 kreditnimi točkami, za razliko od polnega študija, ki bi še vedno zahteval 60 kreditnih

točk. »Dobro je, da ni več izrednega študija, ki se je z leti izrodil,« pravi prorektor Univerze v Ljubljani **Goran Turk**. Možnost delnega študija podpira tudi Študentska organizacija Slovenije: »To obliko poznajo v vseh evropskih državah, namenjena pa je vsem, ki iz različnih razlogov študiju ne morejo posvetiti dovolj časa,« pravi predsednik **Mitja Urbanc**. Prav tako je ŠOS naklonjen stabilnejšemu financiranju visokega šolstva, ob tem pa opozarja tudi na odprto vprašanje smiselnosti strukture trenutnega sistema.

Predlog predvideva, da bi Nacionalna agencija RS za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS) spremljanje kakovosti visokega šolstva umaknila z ministrstva in dnevne politike. Minister pa poudarja, da želijo doseči enak nivo kakovosti tako na javnih

»DOBRO JE, DA NI VEČ IZREDNEGA ŠTUDIJA, KI SE JE Z LETI IZRODIL.«

kot zasebnih visokošolskih zavodih. Slednje podpira tudi rektor Univerze v Ljubljani **Ivan Svetlik** ter dodaja: »Vseskozi smo si želeli stabilnejšega financiranja in zakon dela pomemben korak v tej smeri. Želimo pa tudi, da bi se avtonomija univerze pri urejanju notranjih strokovnih in programskih vprašanj povečala.« Rektor meni, da gre zakon v pravo smer: »Radi bi bili raziskovalna univerza, a po obstoječi ureditvi v resnici raziskovalnemu delu ne priznavamo enakega statusa kot pedagoškemu. Mislim, da se bo s tem zakonom tudi to popravilo.«

Neupoštevanje razmerja rednih in izrednih študentov

Urbanc mnenja o šolninah ne deli: »Šolnine so že zdaj, tega se moramo zavedati. Imamo izredni študij, ki je v bistvu oblika nenadzorovanega zaračunavanja šolnin.« Opozoril je na to, da imajo nekateri programi močno previsok odstotek izrednih študentov. Obstaja namreč visokošolski pro-

gram, ki ima razmerje med rednimi in izrednimi študenti kar 375-odstotno. O odstotkih plačljivih študijskih programov pa je spregovoril državni sekretar **Mirko Pečarič**: »Koncept je zastavljen

»ŠOLNINE SO ŽE ZDAJ, TEGA SE MORAMO ZAVEDATI. IMAMO IZREDNI ŠTUDIJ, KI JE V BISTVU OBLIKA NENADZOROVANEGA ZARAČUNAVANJA ŠOLNIN.«

tako, da se prvenstveno zahteva razpis brezplačnih študijskih programov in se šele po polni kvoti teh lahko začne govoriti o plačljivih mestih. Kvota, kot je sedaj zastavljena, pomeni 40 odstotkov od brezplačnih vpisnih mest.« To pomeni, da ne bo 40 od 100 razpisanih mest plačljivih, ampak bo 100 mest namenjenih brezplačnemu študiju, ob presežku pa je lahko dodatnih 40 mest plačljivih. ŠOS se sicer zavzema, da bi odstotki še padli, in sicer na 20 odstotkov.

Čas za razpravo ali dodelavo zakona?

Kobe opozarja, da je predlog zakona, z vidika »nekoga, ki bere zakon« brez predhodnih pravno-formalnih znanj, slab izdelek, ki je težko razumljiv, dvoumen, poln jezikovnih napak, ki so posledica hitenja, in je kot tak preslabo izhodišče za javno razpravo. Na možnost različne interpretacije vsebine in javne službe je opozoril tudi **Janoš Ježovnik**, doktorski študent Filozofske fakultete UL: »Definicija javne službe je dvoumna, odprto ostaja tudi vprašanje doktorskega študija.«

Kljub zatrditvam mnogih, da gre za dober predlog zakona in zagotavljanju brezplačnega prvega vpisa na prvi in drugi stopnji, pa je bilo končno sporočilo javne razprave na Filozofski fakulteti UL drugačno: »Predlog zakona bi bilo treba umakniti iz javne razprave, popraviti nejasnosti in si vzeti čas za tehten premislek o predlogih s strani (strokovne) javnosti.«

DOMSKA LOČNICA MED ŠTUDENTI

PRIPRAVILA: LARISA KRAMBERGER

Erasmus študentje, ki so v Slovenijo prišli zaradi novega okolja, novih izkušenj in novih ljudi, so z letošnjim letom zbrani pod »eno streho«, kjer nastaja pravi talilni lonec. No, z izjemo slovenskega. Tujim študentom sta odslej namenjena dva študentska domova, in sicer Dom D na Kardeljevi ploščadi in Dom 4 v Rožni dolini. Tiha uvedba spremembe in druge pričakujoče posledice (le kaj so vzroki?) so izzvale nezadovoljstvo med že vseljenimi študenti, njihove pritožbe pa so iz obeh študentskih domov že dostavljene pristojnim osebam.

Vzroki so varčevalne narave

500 ležišč, ki so po 1. členu Dogovora o bivanju tujih izmenjalnih študentov na meduniverzitetni izmenjavi namenjena prav tem, so po besedah vodja sektorja za študentske zadeve zavoda Študentski dom Ljubljana Igorja Brleka nepopolno izkoriščena, nezadostno profitna in možna za večji finančni izkoristek. Za ključna vzroka ločitve med slovenskimi in tujimi študenti navaja znižanje državnih sredstev za vzdrževanje in investicije ter neizkoriščena ležišča v poletnem času, ki bi jih po

spremembi lahko tržili. »Če jih skoncentriramo na dva doma, potem lahko poleti te postelje tržimo in tako vsaj deloma nadomestimo izpad sredstev s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, kar nam omogoča, da lahko vzdržujemo neke normalne standarde bivanja za naše študente,« pravi Brlek in opozarja, da v namenjenih domovih vseeno niso zgolj Erasmus študentje. Prav tako navede zaokroženo številko tujih študentov v študentskih domovih, in sicer 750, kar presega formalno kapaciteto 500.

Predvidene posledice so razburile slovenske študente v domovih

Predsednik Študentskega sveta stanovalcev zavoda Študentski dom Ljubljana Miha Luzar in predsednika obeh domov v imenu vseljenih slovenskih študentov zaradi ločitve stanovalcev pričakujejo in opozarjajo na negativne posledice. Poleg nejevolje pa vsi stanovalci plačujejo dražje položnice kot pred nedavnim, saj je obema domovima dodeljen varnostnik, ki skrbi za vzdrževanje reda in miru. Ni res, da slovenskih študentov v statistiki nastale škode ni, vendar podatki pričajo o precejšnjem

»STANOVALCI PLAČUJEJO DRAŽJE POLOŽNICE KOT PRED NEDAVNIM, SAJ JE OBEMA DOMOVOMA DODELJEN VARNOSTNIK, KI SKRBI ZA VZDRŽEVANJE REDA IN MIRU.«

negativnem vložku študentov na izmenjavi, vzrok za to pa seveda ni narodnost, temveč dejstvo, da jim dom predstavlja bivališče za pol oziroma največ eno leto. Prav tako se poraja vprašanje predstavnika študentskih domov, ki naj bi bil iz praktičnih razlogov slovenski študent, ter dežurstev, do katerih so bili Erasmus študentje vsa leta upravičeni. Tudi delo oskrbnikov se bo že zgolj zaradi množičnega vseljevanja in izseljevanja povečalo, posledice pa bodo vidne že na vsakodnevni ravni, primer česa je premajhna kapaciteta pralnih strojev in preveč uporabnikov. »V bloku so trije pralni stroji, kar glede na število stanovalcev pomeni, da lahko vsak pride na vrsto enkrat na štirinajst dni in to po eno uro,« pravi Miha Luzar, ob tem pa izpostavlja dejstvo, da se tuji študentje pač ne vračajo redno domov z namenom pranja perila.

BIVANJE V ŠTUDENTSKEM DOMU

ABSOLVENTI NAJPREJ »RAUS«, NATO ZOPET NAZAJ

PRIPRAVIL: UROŠ KOTNIK

V lanskem in predlanskem študijskem letu je zavoljo spremenjenega pravilnika o bivanju v študentskih domovih svojo posteljo »čez noč« izgubilo okrog 1300 absolventov. Po številnih pobudah iz vrst Študentskega sveta stanovalcev (ŠSS) na Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (MIZŠ) pa je vendarle prišlo do ponovne vzpostavitve konsenza – pravico do subvencioniranega bivanja lahko zdaj uveljavlja vsak, ki ima status študenta.

Junij 2011 je bil za marsikaterega študenta, ki koristi dodatno študijsko leto za dokončanje študija s t. i. absolventskim stažem, precej stresen. V tem času so se namreč bili vsi absolventi primorani izseliti iz študentskih domov in niso bili upravičeni do ponovne prijave na razpis za subvencionirano bivanje. Škoda je bila po temeljnem ekonomskem načelu ponudbe in povpraševanja posledično dvojna – bivanjski problem študentov višjega letnika, ki so zaradi tega nastanitev morali iskati pri pravih dražjih zasebnikih, in prazni prostori študentskih domov.

V boj za vrnitev odvzetih pravic

Sprva je stara različica Pravilnika o subvencioniranju bivanja študentov iz leta 2001 določala,

da lahko študent v študentskem domu biva štiri letnike dodiplomskega študija in tudi med enoletnim absolventskim stažem, pri čemer je lahko bivanje z vpisom na dodiplomski študij podaljšal še za dve leti. Do drastične spremembe je prišlo leta 2011, ko so vsi študentje, ki so se v dom vselili po študijskem letu 2008/2009 med absolventskim stažem lahko v študentskem domu izjemoma bivali še eno leto, če so za to predložili dokazila o težkem socialnem ali zdravstvenem položaju.

Da se s po večinskem mnenju nepravilnim predlogom ministrstva ne bodo zadovoljili in obsedeli križem rok, so bili najbolj trdno odločeni v ŠSS-ju, od koder je prišla tudi glavna pobuda za spremembo, ki so jo naslovili tako na MIZŠ kot tudi prof. dr. Stanislavu Pejovniku, tedanjemu rektorju Univerze v Ljubljani. »Študentje so v času absolventskega staža na vrhuncu moči, zato ni smiselno, da se morajo ukvarjati s tako osnovnimi vprašanji, kot je to, kje bodo živeli,« razlog za takojšnje ukrepanje razloži predsednik ŠSS-ja Miha Luzar.

V poslanem dopisu so se zavzeli, da bi »študentje dodatnega leta na vseh treh bolonjskih stopnjah lahko ostali v študentskem domu po subvencionirani ceni«. Obenem so poudarili, da je »zaračunavanje ekonomske cene zgolj oderuško obiranje študen-

tov, saj so dohodki že tako ali tako zelo nizki, stroški bivanja v Ljubljani pa zelo visoki«.

Absolventi ponovno »občutili dom«

Vsesplošna namestitvena »agonija« se je po nekaj uspešnih pogajanjih v korist ŠSS-ja vendarle zaključila z vrnitvijo pravil na stare tirnice, ki zdaj ponovno tudi absolventom omogočajo realizacijo novega slogana Študentskega doma Ljubljana – »občuti dom«. »Ukrep izselitve je bil povsem nesmiseln, kar so sčasoma spoznali tudi tisti, ki so

»ŠTUDENTJE SO V ČASU ABSOLVENTSKEGA STAŽA NA VRHUNCU MOČI, ZATO NI SMISELNO, DA SE MORAJU UKVARJATI S TAKO OSNOVNIMI VPRAŠANJI, KOT JE TO, KJE BODO ŽIVELI.«

ukrep predlagali,« po dobljeni bitki razloži Luzar. Da je zaenkrat volk sit in koza (do)končno cela, potrjuje tudi vodja Sektorja za visoko šolstvo na MIZŠ mag. Mirko Stopar: »Ministrstvo je sledilo pobudi ŠOS-a in pripravilo spremembo pravilnika, da lahko študent uveljavi pravico do subvencioniranega bivanja v študentskem domu.« A glede na to, da Stopar v isti sapi dodaja, da bodo spremembe zagotovo prišle, morda celo že drugo leto, vse kaže na to, da je zmaga ŠSS-ja precej »pirova«.

V SEKRETARIATU BODO SLOVENSKE ČLANICE ZAMENJALI NIZOZEMCI

PRIPRAVILA: MARTINA LELJAK

FOTOGRAFIJA: ARHIV FEJS SLOVENIJA



Na začetku novembra je Ljubljana za pet dni postala kraj srečanja mladih novinarjev iz šestih evropskih držav. Za organizacijsko ekipo se je skupščina društva FEJS (Forum for European Journalism Students) začela že med študijskimi počitnicami, za vse ostale udeležence pa 7. novembra. Čeprav se skupščine običajno udeleži več ljudi, je zaradi več odpovedi v Ljubljano prišlo 20 sodelujočih iz Avstrije, Belgije, Nemčije, Nizozemske in Turčije.

Dobrodošli v Ljubljani

Po uvodnem četrtku, ki je bil namenjen spoznavanju in pogovoru o novostih, smo se v petek odpravili na malo drugačen turistični ogled slovenskega glavnega mesta. Kljub temu pa brez sprehoda mimo največjih ljubljanskih znamenitosti,

“SPOZNALI SMO TUDI, DA NI TAKO LAHKO 20 LJUDI PREPELJATI OD TOČKE A DO TOČKE B, NE DA BI KOGA POMOTOMA POZABILI ALI IZGUBILI.”

kot so Zmajski most, Prešernov trg in Tromostovje, ni šlo. Del ogleda je bila tudi kava med oblaki. Nemcem ni bilo jasno, kako lahko Nebotičniku rečemo nebotičnik, saj se stavba po velikosti ne more primerjati z njihovimi nebotičniki. Slabemu vremenu nismo dovolili, da bi nas oviralo in tako smo se na ogled gradu z dežniki odpravili v najbolj deževnem popoldnevu. Razgled osvetljene Ljubljane je odtehtal muke med vzponom v dežju. Ker smo gostom želeli predstaviti delovanje slovenskega novinarstva v praksi, smo jih odpeljali na ogled prostorov Radiotelevizije Slovenija.

Če želiš spremembo, moraš začeti stvari spreminjati sam

V petek popoldne je bil čas za debato. Sodelujoči so se pogovarjali o prihodnosti društva, spremembah in izboljšavi spletne strani ter še večjem povezovanju članov društva. Vsi prisotni smo se strinjali, da mora vsak sam nekaj spremeniti, če želimo doseči večjo spremembo. Naslednji dan so v času konference sledile volitve, na katerih je bil izvoljen nov izvršni odbor za naslednje leto, sekretariat za naslednje dve leti in za kraj kongresa v letu 2015 izbrane Atene. Med člane izvršnega odbora je bila izvoljena tudi predsednica Društva študentov novinarstva FEJS Romana Biljak Gerjevič. V sekretariatu pa so slovenske članice zamenjali Nizozemci.

Izgubljeni v megli na Bledu

Po tipičnem nedeljskem kosilu z govejo juho smo se odpravili na raziskovanje Bleda. Za plavanje do otoka se zaradi prenizke temperature vode nismo odločili, smo pa skoraj ugrabili enega od čolnov. Najbolj zagreti pohodniki so se sprehodili okoli jezera, najbolj optimistični so se v želji po razgledu povzpeli na grad, največji ljubitelji kofeina pa so pogovor nadaljevali ob kavi. Ker je Bled znan po svojih kremšnitah, smo si ob koncu izleta vsi privoščili kos, dva ali celo tri. Našim gostom, ki so bili nad Bledom navdušeni, se je zdel grad zaradi megle in osvetljave mističen.

Novi prijatelji po vsej Evropi

Kljub temu, da je skupščina v prvi vrsti namenjena pogovoru o prihodnosti in spremembah ter volitvam, je velik del dogodka tudi druženje. Vse večere

smo v zgodnjih jutranjih urah zaključili na Metelkovi. Zadnji večer pa je bil čas za dražbo. Vsaka država je v svoj paket uvrstila nekaj tradicionalnega, pri tem sta prednjačili hrana in pijača. Večina paketov je hitro dobila svojega lastnika, pri belgijskem pa se je zataknilo, saj sta se zanj potegovali do konca zelo izenačeni sosedi Avstrija in Nemčija. Zmaga je pripadla slednjim. Ker smo želeli, da sodelujočim skupščina v Ljubljani še dolgo ostane v spominu, smo jih po dražbi presenetili s tortama.

Ni vse, kot je videti

Čeprav je bilo na prvi pogled videti, da je vse potekalo kot po maslu, ni bilo čisto tako. Pri organizaciji smo imeli nekaj težav s pridobivanjem sponzorjev, časom, ki je včasih minil prehitro, iskanjem prostorov za kosilo in sprotimi spremembami poteka skupščine. Spoznali smo tudi, da ni tako lahko 20 ljudi prepeljati od točke A do točke B, ne da bi koga pomotoma pozabili ali izgubili. Vendar je dobro izpeljana skupščina odtehtala vse izgubljene živce in sive lase. Pri tem pa je pomagal tudi kakšen dan celodnevne spanca.

Na snidenje v Nemčiji

Po petih dneh izmenjave mnenj, dogovorov, druženja in veliko zabavnih trenutkov je bil čas za slovo. Čeprav se vsako leto srečamo samo dvakrat, vsi komaj čakamo, da se znova vidimo in si poveemo, kaj je novega. Obljubili smo si, da se spomladaj ponovno srečamo v Kölnu, do takrat pa bomo drug drugega obveščali o novostih na novinarskem področju v svoji državi in se trudili spremeniti prihodnost novinarstva, saj je ta odvisna tudi od nas.

»ZA RAZVOJ FESTIVALA POTREBUJEŠ PET LET«

PRIPRAVILA: ENJA ZAGORŠEK

V četrtek, 21. novembra, se je začela druga edicija prvega festivala medijske kulture in trendov Naprej/Forward. Na festivalu, ki ga organizira Društvo novinarjev Slovenije, so potekala predavanja in delavnice, v petek pa je DNS podelil nagrade za najboljše novinarske dosežke preteklega leta. Festival se je zaključil v soboto, 23. novembra, s soočenjem Jubilejni Toplovod.

Vsi, ki se z mediji ukvarjajo ali pa jih ti le zanimajo, so se lahko brezplačno udeležili tridnevnega festivala, na katerem so priznani novinarji govorili o novinarstvu, pomembnih temah za medije in se ukvarjali s problematiko, s katero se srečujemo tako v slovenskem novinarstvu kot tudi v državah, iz katerih so prihajali govorci. Obiskovalci so imeli po koncu predavanj in delavnic priložnost neformalno poklepetati z govorci, saj so se razprave po koncu predavanj nadaljevale ob kavi.

Drugi dan festivala je Društvo novinarjev Slovenije podelilo medijske nagrade čuvaj/watchdog 2013 najboljšim novinarjem. Nagrado za življenjsko delo je prejel Tone Hočevar, za svojo izjemno kariero kot dopisnik in novinar, ki se posveča predvsem zunanje-političnim temam. Festival se je zaključil s soočen-

»DA JE TVITANJE ŽIVELO TUDI TEKOM FESTIVALA NAPREJ, SO SKRBELE ORGANIZATORJI, OBISKOVALCI, ŠE NAJBOLJ PA PROSTOVOLJCI.«

jem Jubilejni Toplovod, ki ga je vodil Miha Šalehar, radijski voditelj na Valu 202. S predsednikom Društva novinarjev Slovenije Matijo Stepišnikom in predsednikom Združenja novinarjev in publicistov Tinom Mamičem so govorili o dvopartijskosti slovenskega novinarstva. Soočenje leta, kot so ga nekateri poimenovali, je prineslo veliko odzivov tudi na Twitter, ki je v današnjih časih nepogrešljiv in pripomore k dodatni promociji dogodka. Da je tvitanje živelo tudi tekom festivala Naprej, so skrbeli organizatorji, obiskovalci, še najbolj pa prostovoljci.

Pri festivalu je sodelovalo 60 prostovoljcev

»Ključna pri festivalu je programska ekipa, ki je program sestavljala več kot pol leta,« je povedal **Jernej Verbič**, direktor festivala, ki je z izvedbo zelo zadovoljen. Petčlansko programsko ekipo je vodil Miha Drozg. Za pripravo in samo festivalsko dogajanje pa so zaslužni tudi prostovoljci. Uradno jih je bilo 60, po besedah Jerneja Verbiča pa še nekaj več. Najbolj aktivnih, tistih, ki so pomagali že pri pripravi festivala in bili dejavni vse tri dni, je bilo okoli 30. Prostovoljci, med katerimi so tudi študentje novinarstva, so pomagali soustvariti festival na različne načine. Sodelovali so pri promociji, logistiki, s pisanjem prispevkov za spletno stran novinar.com, kjer se je dosledno objavljalo festivalsko dogajanje, ali pa so sodelovali pri tehničnem delu festivala.

Naprej z velikim potencialom

Festival Naprej postaja vedno bolj poznan in obiskan. »Stari festivalski mački pravijo, da za razvoj festivala potrebuješ pet let. To lahko potrdim iz lastnih izkušenj. Naprej smo spravili pod streho šele drugi,« je povedal Jernej Verbič.

»NAPREJ IMA OGROMNO RAZVOJNIH POTENCIALOV, KI SE BODO MORDA RAZVILI V CELOLETNE IZOBRAŽEVALNE PROJEKTE ALI PA V PRAVI SLOVENSKE MEDIJSKE PRAZNIKE.«

Meni, da ima Naprej ogromno razvojnih potencialov, ki se bodo morda razvili v celoletne izobraževalne projekte ali pa v pravi slovenski medijski praznik, vendar pa bodo o tem odločale ekipe, ki bodo festival vodile v prihodnje. »Glede na izjemno sposobno ekipo mladih prostovoljcev iz študentskih vrst sploh ne dvomim, da ne bi ubrali prave smeri. Mi smo jih nakazali več, nova festivalska generacija pa bo, glede na potrebe, izbrala,« je o prihodnosti festivala Naprej povedal Jernej Verbič.

#NAPREJ2013

PRIPRAVIL: GAŠPER ANDRINEK

Priprave, sam festival in vtise smo lahko ves čas spremljali tudi preko omrežja Twitter, kjer je bilo zabeleženih 509 tvitov z oznako #naprej2013. »Gre za število naših tvitov, se pravi tistih, objavljenih na profilu Društva novinarjev Slovenije (@novinarSI). Vseh ostalih je bilo več,« je pojasnila Maja Gaspari, ena od organizatork projekta.



LeaDvoršak
@LeaDvoršak

»Ljudje, zbudite se, prevzemite odgovornost in bodite aktivni državljani!« Poskrbite, da nam bo jutri boje! Andrej Miholič #naprej2013

4:25 PM - 21 Nov 2013



DNS - Naprej/Forward
@novinarSI

Tomaž Modic: Upam, da bo v tiskanih medijih ostal prostor za mlade! #naprej2013

9:31 PM - 22 Nov 2013



Tina
@stankovictina

@nmusar Temeljne človekove pravice so kot mišice, če jih ne boste uporabljali, bodo atrofirale. #naprej2013

8:34 PM - 21 Nov 2013



ninagaspari
@ninagaspari

Bolj kot so otroci obveščeni o aktualnih dogodkih v svetu, ki jih obdaja, manj verjetnosti je, da bodo prestrašeni.

#naprej2013

3:14 PM - 23 Nov 2013



Klara Skrinjar
@KlaraSkrinjar

Medijsko gledano na #naprej2013 bi moralo biti obvezno »ctivo« za slovenske medije. Kje so uredniki?

9:54 PM - 21 Nov 2013



Val 202
@Val202

Zarja: »Ta stari se lahko o levih in desnih prepucavate še 10 let, mladi pa bomo na cesti.« #toplovod #naprej2013

9:17 PM - 23 Nov 2013



Gašper Andrinek
@Caspersek

Izjemna izkušnja. Izjemni ljudje. Hvala ekipi @novinarSI za vsa nova znanja! #naprej2013

7:57 PM - 24 Nov 2013

KISS LOVES YOU, UDINE

PRIPRAVILA: SARA JAGODIČ

FOTOGRAFIJA: SARA JAGODIČ



Videm. Štiri popoldne. Sonce, ki temperature vztrajno dviga nad 30 °C, z energijo napaja množico, ki se zbira pred obzidjem Ville Manin. Mestece Codroipo, v neposredni bližini Vidma, se je ta dan odelo v črno-belo. V goste so namreč prišli poveljniki črno-belih, oboroženi za celodnevno zabavo in rock'n'rolla pozno v noč, krivci za obleganje Kiss Army, skupina Kiss. V usnje odeti motoristi Harley Davidsona, očetje z otroki na ramenih, mlado in staro, zbrani z enim samim namenom. Opremljeni z majicami Kiss ali obraznimi maskami, vsi na kupu v dokaz, da ni važno, ali govoriš italijansko, angleško, slovensko, hrvaško, nemško, ampak to, da si danes tukaj, da vidiš to, kar preprosto moraš videti. Šov, ki po več kot tridesetih letih to še vedno je.

Čeprav so se vrata odprla ob šestih in se je koncert pričel ob osmih zvečer, nič ni moglo ustaviti pehote oboževalcev, ki je vztrajno polnila prostor pred vrati obzidja in na okna zvalila številne radovedneže, ki so poskušali ugotoviti, zakaj v njihovem mestu vlada vojno stanje, zakaj je promet zaprt in zakaj za vruga naokrog postopajo našemljeni ljudje. Ko so se vrata odprla, je prva bojna linija predrila sicer dobro obrambo vztrajnih varnostnikov in zavzela strateško točko pod odrom, kjer so si tabore postavili številni goreči oboževalci. Torej tisti, ki so se pogнали v dir, ko so dobili nazaj vstopnico.

Ko se je pred odrom začela dvigati črna zavesa z napisom KISS, je že tako razgreto množico še dodatno razgrela in samo vprašanje časa je bilo, kdaj bo počilo. In je res. Iz velike konstrukcije v obliki pajka nad odrom se začne para valiti po odru, svetloba zaslepi okolico in zavesa pade. Ob prvih

»rifih« Psycho Circusa se pojavijo poveljniki vojske. Generaloma prvotne zasedbe Paulu Stanleyu in Genu Simmons sta se pridružila Tommy Thayer ter Eric Singer, ki sta prevzela vloge in maski originalnega »space asa« Ace Frehleyja ter bobnarskega mačkona Petra Crissa.

Gene je po odru stopal v svoji demonski opravi in vztrajno oblizoval svojo kitaro ter zvižgal jezik, gonilna sila večera pa je bil Starchild Paul Stanley. S še vedno bujno pričesko, zvezdo na očesu in krvavo rdečo šminko je ponosno razgalil svoje poraščene prsi in zabaval množico. Potem ko so skupaj v italijanščini zapeli Volare, je večkrat povedal, kako všeč jim je v Italiji. Med številnimi rokami v zraku so nekateri poskušali uloviti katero izmed trzalic, ki jih je mednje metal Stanley, drugi so mu z rokami vztrajno kazali srčke. Potem ko je, sicer z manjšo energičnostjo, iz sebe izvajal Heaven's on fire, kjer seveda po »eat it like a piece of cake« ni manjkalo oblizovanje prsta, je publiko ves večer držal na nogah in kljub operacijam obeh kolkov še vedno poplesaval v svojih škornjih.

Simmons je bil sicer malo bolj zadržan, vendar je upravičil svoj status Demona. Ob opletanju z jezikom, ki morda ni več tako gibljiv in manj virtuozen izvajanju zvokov, ki spominjajo na motor, se je povzpел visoko nad množico, v sam trup pajka, ko se je oder obarval zeleno. Številni oboževalci so vedeli, da je čas za God of thunder, kjer Simmons ni izpustil niti pljuvanja krvi.

Med koncertom se je vsak član skupine posebej predstavil. V zrak so nato poletele številne iskre, glavni trije brenkalci pa so se večkrat postavili v vrsto in v ritmu migali z glavo, kot je mogoče videti v spotih. Ko je oder ponovno zavzel Stan-

ley, je množico še dodatno razgrel z besedami: »Imam občutek, kot da smo družina. In ko dobim ta občutek, se vam hočem pridružiti.« S tem je opravil s tistimi, ki morda niso verjeli, da se bo 61-letnik s kitaro povzpел na žerjav, se popeljal nad glavami oboževalcev ter jim s podstavka med njimi zapel Love gun. Ko jih je dodobra obstrelil, je nadaljeval z nekoliko starejšimi hiti. Prve takte I was made for loving you so prepoznali tudi tisti najstarejši obiskovalci in po zraku so začeli poplesavati konfeti.

»Tako majhni ste, pa tako glasni. Ko bomo jutri v Milanu, bomo v resnici mislili na vas,« je množico pohvalil Stanley, preden je Detroit rock city preimenoval v Udine rock city. Seveda ni šlo brez Rock'n'roll all night, ko je Starchild razbil še svojo kitaro, vsem pa je bilo jasno, da gre zabava h koncu. Zadnji solo je pripadel Starchildu, ki je odpel Black Diamond, kar je bila zadnja pesem več kot dvournega spektakla. Obiskovalce je posnel s kamero, da so se videli na zaslonu, nato pa so se člani skupine slikali s skoraj deset tisoč dvignjenimi rokami v ozadju.

Ko so luči ugasnile in je izginilo tudi najmanjše upanje, da se bodo rockerji ponovno pojavili na odru, je iz zvočnikov zazvenela God gave rock'n'roll to you. Obiskovalci so obstali v temi in sami na ves glas zapeli himno.

Morda skupina Kiss res ni več to, kar je bila, morda je Udine rock city samo točka na marketinško izpiljenem zemljevidu, morda gre za ostarele »glamrockerje«, ki so se podali na pot stari slavi v spomin. Vse to izgine, ko se še zadnjič sliši vpitje množice, ki kar noče domov. Iz teme na odru pa zasveti velik napis: Kiss te ljubi, Videm.

PROJEKT OUR EUROPE ALI KJE JE ŽE NAŠA EVROPA?

PRIPRAVILA: ROMANA BILJAK GERJEVIČ

FOTOGRAFIJA: PETER H-I LAUGESSEN

Elena in Peter sta mlada novinarja z Danske. Preteklo pomlad sta se odločila, da se bosta odpravila na enoletno potovanje po Evropi – delovno, raziskovalno in uživalno potovanje. V celoti bosta prepotovala 22 držav in vsaj dvakrat toliko mest v dvanajstih mesecih, od maja 2013 do maja 2014. V tem času imata namen raziskati in na svoji spletni strani predstaviti družbena okolja in situacije mladih v različnih državah – njihove poglede na prihodnost, načrte, dejavnosti politike in medijev. Njun projekt se imenuje **Our Europe**.

Nastal je v letu 2011 kot posledica dolgotrajnih pogovorov s prijatelji, debatiranja o spremembah, ki bi bile potrebne za ureditev življenjskih okvirjev mladih po Evropi. Bombardiranje medijev je bilo konstantno, protesti in samoorganizirana združevanja v Španiji in Grčiji so se vrstila, informacije o slabih situacijah različnih držav so bile vsakodnevne. Elena in Peter sta vso dogajanje sicer spremljala preko danskih medijev, vendar sta si (kot pravi opis prave novinarske duše) konstantno želela biti v središču dogajanja. V središču spreminjanja in odkrivanja rešitev za rahlo izgubljeno in pozabljeno generacijo mladih, v središču povezovanja ob preteklih izgubljenih priložnostih. Ob tem sta si že od prej želela prepotovati Evropo, spoznati nove ljudi – končna povezava v skupni projekt je bila neizogibna.

Na spletu **our-europe.com**

V dobrem letu in pol sta zaslužila in privarčevala dovolj denarja za enoletno odpravo v svet. Pri samem projektu jima sicer finančno pomaga tudi program Youth in action ter 21 danskih šol, s katerimi sodelujeta. Z vsako šolo se dvakrat na mesec povežeta preko Skypa in v tridesetih minutah pojasnita, kje sta, kaj sta na svoji poti doživela, kakšni so pogoji, podpora, motivacija in ideje mladih, ki sta jih spoznala. Vsa svoja odkritja v obliki komentarjev, avdio posnetkov, potopisnih videov in fotografij redno objavljata tudi na spletni strani **our-europe.com**.

Znana slovenska šola na Danskem

V začetku septembra sta se za dva tedna ustavila v Sloveniji – dobili smo se na kavi in govorili o trenutni družbeni situaciji. Presenečena sta bila nad lahkotnostjo Ljubljane, razočarana nad stanjem v politiki, ki vse preveč spominja na grško nejasnost in vedno manj na urejenost severa, proti kateri naj bi stremli. Pred svojim prihodom sta o tej državi slišala veliko dobrih stvari. Peter razloži: »Slovenska šola – tako se vsaj reče na Danskem – z Renato Salecl, Slavojem Žižkom, Mladenom Dolarjem in tako naprej. Slišala sva o živem študentskem življenju, lepi naravi, prijaznih ljudeh.« Vendar je bilo trenutno razpoloženje v državi malo slabše, pojasni Peter z besedami: »The mood was a little

“DANCA STA NAM SVETOVALA AKTIVNO DELO, BOJ – KORUPTIVNI POLITIKI SE NE BODO ODSTRANILI KAR SAMI OD SEBE, BREZ BOJA NE BO ŠLO.”

bit down.« Po lanskoletnih protestih in demonstracijah, ki niso bili brez razloga, je vladalo nekažno sprejetje krize in slabih ukrepov, iniciative za spremembe so dosegale omejeno število ušes, kaj več pa ne. Nivo korupcije in nepotizma pa ostaja nespremenljiv oziroma se spreminja le v napačni smeri. Danca sta nam svetovala aktivno delo, boj – koruptivni politiki se ne bodo odstranili kar sami od sebe, brez boja ne bo šlo, za vzgled pa si lahko vzamemo južne sosede.

Pozdravi iz Istanbula

V tem trenutku sta v Turčiji, v Istanbulu, kjer bosta ostala še dva tedna. Situacija v Turčiji je zanimiva, večkrat napeta. Vse od maja naprej javnost glasno in odkrito kritizira delo predsednika vlade Erdogana, označenega za diktatorja. Govorila sta z mnogimi mladimi, ki so sodelovali v protestih in okupacijah parka Gezi. Parka, ki so ga želeli demolirati in na njegovih površinah zgraditi trgovine. Protestnikom so »Gezi izkušnje« v veliki meri spremenile življenje. Elena pojasni, da je spoznala mladega fanta, nogometnega navijača, ki je v času protestov v parku Gezi iz homofobije presedlal na osebo, ki je za pravice gejev. »Samo poslušati se moramo, nič drugega,« pojasni Elena, ko z zgroženim glasom ugotavlja, da so mladi vsaj toliko zaslepljeni kot starejše generacije. »Možgane imamo »sprane« oziroma omejene na kupovanje, trošenje, hranjenje in brezkompromisno egocentrično uveljavljanje. Tako bomo ostali sami, brez prihodnosti. Varčevalni ukrepi ne delujejo, mi pa

še vedno sprejemamo vse.« Peter doda: »Remember not to let the old buggers decide it all, because after all – the future is ours.«

»Mogoče nam vsaj to lahko pokaže, da ta svet še ni čisto nor.«

Ko sta v maju za eno leto zapustila Dansko, ni sta pričakovala ničesar. »Vedela sva, da želiva spoznati najino generacijo in raziskati situacijo, v kateri smo se znašli. In to je bilo to. Nisva imela veliko kontaktov – upala sva na najboljše.« In bilo je najboljše oziroma še boljše, kot bi lahko upala. Vsi ljudje, ki sta jih spoznala, so bili zelo odprti, sprejemajoči, prijazni in razumevajoči. Trudita se čim več družiti z lokalnimi ljudmi, začutiti njihov svet, zato rada spita doma pri prijateljih in znancih

“MORDA BI MORALE SEVERNE EVROPSKE DRŽAVE POZDRAVITI KORUPCIJO V JUŽNIH DRŽAVAH IN POTEM BI JUŽNE DRŽAVE LAHKO OZDRAVILE SEVERNE NJIHOVE DEPRESIJE.”

in ne le v hostlih. »Presenetljivo je, kako daleč se da prilesti z dobrimi nameni in težkim delom. Mogoče nam vsaj to lahko pokaže, da ta svet še ni čisto nor,« doda Elena. In razlaga naprej. »Naučila sva se, kako dobro in koristno za človeka je lahko družbeno življenje. Na Danskem zna biti vreme precej hladno, sovražno, zato se ljudje držijo bolj zase. V družbi prevladuje melanholična antisocialna težnja,« po naše – ljudje ne kofetkajo. »Kako hitro postaneš odvisen od spoznavanja ljudi, novih





“MOŽGANE IMAMO »SPRANE« OZIROMA OMEJENE NA KUPOVANJE, TROŠENJE, HRANJENJE IN BREZKOMPROMISMO EGOCENTRIČNO UVELJAVLJANJE. TAKO BOMO OSTALI SAMI, BREZ PRIHODNOSTI. VARČEVALNI UKREPI NE DELUJEJO, MI PA ŠE VEDNO SPREJEMAMO VSE.”

prijateljev, dolgih debat in pogovorov, ustvarjanja, ustvarjanja, ustvarjanja. Spoznanje te razlike naju je dejansko pripeljalo do predloga: morda bi morale severne evropske države pozdraviti korupcijo v južnih državah in potem bi južne države lahko ozdravile severne njihove depresije.«

V Grčiji hkrati najhuje in najbolj pozitivno

Glede nivoja težavnosti situacije mladih jima je bila najbolj všeč Grčija. Kriza jo je močno prizadela, mnogo je bilo protestov, kar 60 odstotkov mladih je brezposlenih, nivo korupcije v državi je nepredstavljen. Ampak tudi v srcu Grčije sta odkrila več pozitivnih stvari. Elena razlaga: »Govorila sva z ve-

odpirajo nevladne organizacije, saj želijo početi stvari tudi v urah, ko jim njihove »napol službe« tega ne dopuščajo. Constantina, ki ju je gostila v Atenah, je s prijatelji začela tudi z novo zdravljico. »Cheers to the crisis,« zdaj vzklikajo, ponosni na nove ideje in motivacijo za prihodnost, ki brez nujnosti krize ne bi bili potrebni. Ko gledata nazaj, ugotovita, da je bilo (do zdaj) najhuje v Albaniji. »Stavbe, ceste in razpoloženje – vse je bilo v ruševinah,« razloži Elena in prizna, da ni nikoli pomislila, da je to tudi del Evrope. »Tam niso dovolj močni, da bi se borili za svoje pravice, deluje pretežno.« Zanimivo, kako brez prepletanja lepih in manj lepih scenarijev ne gre.

“DEJSTVO, DA BODO MORALI POZABITI NA SANJE O HIŠI, PSU IN OTROCIH V SREDNJEM RAZREDU, KER JE NEZAPOSLJIVOST OGROMNA, JIM DAJE SVOBODO, DA RAZMIŠLJAJO »OUT OF THE BOX«.”

liko mladimi ljudmi, ki so nama povedali, da čutijo, da se odnos v njihovi skupini spreminja. Začenjali so opazovati vse možnosti, ki so se pojavile v času krize. Dejstvo, da bodo morali pozabiti na sanje o hiši, psu in otrocih v srednjem razredu, ker je nezaposljivost ogromna, jim daje svobodo, da razmišljajo »out of the box« in prihajajo do novih idej, na kakšne vse načine se da eno življenje živeti.«

Veliko Grkov se seli nazaj na otoke, kjer bi lahko preživeli samoupravno, začenjajo z življenjem v kolektivih, kar za Grčijo ni ravno normalno,

V vsakem dnevu nekaj posebnega

»Pila sva kavo v kavarni v Antwerpnu. Natarja, ki je izgledal kot prijazen fant, sva prosila za nasvet – kaj naj s svojim projektom počneva v tem mestu. Povabil naju je na kosilo z njegovimi prijatelji naslednji dan. Jedli smo v zelo živem lokalu in se z vsemi njegovimi prijatelji pogovarjali o njihovih življenjih in situaciji v Belgiji, dokler nismo pristali v podzemnem jazz klubu in plesali celo noč.« Zanimivo situacijo sta doživela tudi v Ljubljani. Peter razlaga: »Šla sva v Bohinj za par dni, v naravo, stran od mest, saj veš. Takoj ko sva prispela na prostor za kampiranje, je začelo močno deževati in ni ponehalo še naslednja dva dni. Zelo naju je zeblo, ko sva spoznala prijatelja Jana, ki naju je povabil v svoje stanovanje – nama ponudil palačinke in Cedevito.«

SEJEMO VELIKO, A NAJBOLJŠE PLODOVE POŽANJEJO DRUGI

PRIPRAVIL: KRISTJAN KOZINA

FOTOGRAFIJA: OSEBNI ARHIV KRISTJANA KOZINE

Siromašno število prostih delovnih mest, nižanje obstoječih plač, zaposlovanje za določen čas, preko avtorskih pogodb ali s. p.-jev, dvig davčne stopnje ter vse večja brezposelnost ljudi z visoko izobrazbo so nekateri od razlogov, da mladi in izobraženi prebivalci zapuščajo državo. Lani se je iz Slovenije izselilo 8191 slovenskih državljanov, kar je rekordna znamka v času samostojne Slovenije. Slaba polovica tistih, ki so lani domovini pomahali v slovo, je bilo starih med 20 in 44 let. Večina slovenskih možganov v tujino hiti na delo ali pa

narstva ravno iz držav, ki sprejemajo naše naravoslovce. Stanje na trgu dela, kar se tiče novinarstva, je podobno našemu – služb ni. Podobna zasičenost trga dela je tudi na drugih področjih, ob tem pa je treba dejati, da so stroški marsikje v tujini takšni, da si lahko zapoješ zgolj »Od višine se zvrti«.

Toda vseeno mislim, da je prav, da svojo srečo ljudje poskusijo v tujini. Absolutno bolj zdravo je delati v tujini, kot pa doma ležati na kavču in hoditi



po nadgradnjo – izobraževanje. Seveda je v tujini situacija kompleksna, odvisna predvsem od smeri izobrazbe, posamezne države, položaja na trgu ter tudi posameznikovega znanja jezika.

Ne bi bil problem, če bi bila tujina za naše fante in dekleta le začasna rešitev, dokler se stanje v Sloveniji ne izboljša. Tako bi delali določen čas v tujini, kjer bi dobro zaslužili ter pridobili dodatna znanja. Potem pa bi se vrnili domov z novimi znanji ter zaslužkom. To je bila praksa v 2. polovici prejšnjega stoletja, ko so Slovenci v velikem številu hodili na delo v Nemčijo, Švico, Avstrijo ... Vendar je v osnovi pri »gastarbajterjih« šlo za delo, kjer ni bila potrebna izobrazba. Toda to so bili drugačni časi, saj je bilo takrat pomanjkanje delovne sile, tako pri nas kot v Nemčiji. Tja so Slovenci sredi petdesetih let začeli odhajati prav zaradi boljšega zaslužka. Denarja tam ni primanjkovalo, saj so ga Nemci dobili iz naslova Programa za obnovo Evrope – Marshallovega načrta. Danes je situacija drugačna. Oktobra je bilo v Sloveniji 118.721 brezposelnih oseb prijavljenih na Zavodu. Tujina pa seveda selekcioniira.

Tako na področju medicine, tehnike in naravoslovja, kjer pri nas in tudi na splošno ni nekakšnih vrhunskih delovnih pogojev, le-te mnogi mladi izobraženci iz Slovenije poiščejo zunaj naših meja. Ni redek pojav, da jih razvite članice Evropske unije ter tudi druge razvite države sveta sprejmejo odprtih rok. Omogočijo jim dodatno šolanje ter službo s plačo, za katero bi morali biti v Sloveniji vsaj predsednik države. Prav tako jim je v tujini omogočena gradnja kariere, zato je razumljivo, da najboljši pogosto kaj kmalu naredijo križ čez svojo domovino.

Vendar pa mnogi poznajo le to sliko, zato je tudi velikokrat slišati nepremišljene oziroma naivne izjave, češ, »bomo šli pa v tujino«. Vendar samo stanje ni povsod tako rožnato. Ni dolgo tega, kar sem se pogovarjal s kolegi študenti novi-

na sprehode iz dnevne sobe do na pol praznega hladilnika ter do Zavoda za zaposlovanje. Ob tem pa otopelo spremljati, kdaj se ti bo »prikazala Marija« in ti bo služba »priletela z neba«. Vendar pa bi morala država preprečiti, da pride do obeh pojavov. Seveda je najlažje reči, kriva je država! Vendar nečesa ne razumem. Zakaj šolaš nekoga osem, pa še plus štiri, pa zadnje čase kar pogosteje še plus štiri leta, se pravi najmanj šestnajst let, mu ob tem poleg brezplačnega šolanja (pustimo izredni študij), nudiš še subvencionirano prehrano (v osnovni, včasih v srednji šoli, zagotovo pa na faksu), pa subvencije za prevoz in bivanje v študentskem domu, doklade in pogosto tudi štipendije, potem pa ni- maš kam z njim? Oziroma, saj ne vem kaj je bolj žalostno; to, da ne veš kam z njim, ali to, da ga kar tako meni nič tebi nič pustiš oditi v tujino. Pa ne gre zato, da bi šlo za slab kader, nasprotno, v tujino odteka dober, celo najboljši kader. Po drugi strani pa beg možganov za državo predstavlja izgubo, tako zaradi visokih davčnih stroškov, izgubljenega vlaganja v izobraževanje, motenja v delovanju trga dela ter seveda, ker je Slovenija majhna, s tem izgublja tudi na konkurenčnosti.

Namesto, da bi se država ukvarjala, kako obdržati mlade, se, če zelo posplošim, še vedno predstavniki ljudstva delijo na naše in vaše, leve in desne, kot da smo 1941, ne pa več kot 70 let kasneje, ko se ob tem v grobovih obračajo vsi, ki so padli za Slovenijo. Res je, da se zna število mladih brezposelnih zmanjšati, predvsem zaradi nekaj milijonov, ki jih je država pridobila iz evropskega proračuna 2014 – 2020 za zaposlovanje mladih. Vendar menim, da ključ leži v gospodarstvu. Če bi bili bolj odprti do tujih investicij, bi to pomenilo več kapitala, več vlaganj ter posledično več možnosti za zaposlitve. Ob tem pa tudi več možnosti za naše strokovnjake, da bi lahko razvijali znanje, se izpopolnjevali in s tem dvignili gospodarstvo. Seveda pa je vedno najlažje čakati na pomoč drugega brez lastnega angažmaja. A tisti najboljši ne bodo čakali, ampak bodo živeli svoje sanje naprej, pa četudi v tujini.

»ADAMU REBRO NAZAJ!«

PRIPRAVILA: MONIKA HROVAT

FOTOGRAFIJA: OSEBNI ARHIV MONIKE HROVAT



Dnevi, ko se je ženska lahko oddaljila od kuhinje samo toliko, da se je z vrhom kuhalnice še vedno dotikala zadnjega lonca, so menda mimo. Menda, ker uspešnost zahodnjaškega boja proti percepciji ženske zgolj kot gospodinje vseeno ni uspela streti tudi ostalih spolnih stereotipov. Ženske navkljub izobrazbi in trudu še vedno zasedajo slabše položaje ali pa so na teh položajih plačane manj kot njihovi moški kolegi, na kar je letos (spet) opozorila raziskava Statističnega urada RS.

O tem, da tudi v Sloveniji še ni prišel dan, ko bi izenačili vrednost XY in XX kromosomov, lahko presodimo že samo po medijih. V tem vladnem mandatu prvič stavimo na žensko vodilno roko. A tudi ta se ne more izogniti temu, da ne bi bila spet vezana na moške marionetne vrvice. Pa četudi bi volivci radi verjeli v odločnost in samostojnost premierke Bratuškove, jim mediji to precej otežujejo.

Skoraj enakomerno s sporočili o njenih odločitvah se v našem medijskem prostoru valjajo novinarski prispevki o Bratuškovi zunanji podobi. Njene ukrepe zasenčujejo tigrasti salonarji, ki so poželi več pozornosti kot pogodba, ki jo je lastnica (očitno nepozabnih) čevljev v njih podpisala. Bolj kot o vprašanju smiselnosti obiska pri papežu se je razglabljalo, ali je Bratuškova ob tem nosila primerno tančico. Za medijsko zlato se prodajajo novice, ki govorijo, kako si je drznila isti kostim obleči na dva različna dogodka.

Smo moške politike kdaj tako razvrednotili? Smo kdaj brali prispevek, da si je Janša nadel napačno kravato? Ali da Pahorjeva barvna paleta ni ustrezala svečanemu dogodku? Nas je zanimalo, kje Kučan kupuje nogavice? Ne, ti ljudje so nas zanimali kot politiki. Dokler pa bodo vplivne ženske v medijih obravnavane po dolžini in barvi krila, jih bomo tako dojemali tudi volivci, ki se bomo posledično še vedno bolj nagibali k politikom z adamovim jabolkom. Kako daleč so potem šele razprave o ženskih kvotah v politiki. Najprej razčistimo, kako ravnamo s tistimi, ki so na pomembnih položajih sedaj.

Nekatere ženske pa se srečujejo še z veliko hujšimi težavami, kot je ta, kdo jih na državnozborski prestižni preprogi gleda v kolena. V svoji knjigi Upor – ar-

abska pomlad in evropska jesen je Delov novinar Boštjan Videmšek zapisal boleče slikovit opis, kaj se dogaja z žensko populacijo v Egiptu. O tem, da se je Muslimanska bratovščina z novo ustavo, ki je napisana ekskluzivno za moški spol, miselno vrnila stoletja nazaj, sploh ni vredno izgubljati besed. Še dosti bolj živalsko je, kaj se dogaja na ulicah.

Odkar so se tam začeli protesti, je kar 83 odstotkov žensk bilo spolno nadlegovanih. Če so še leta 2011 vzklikale z množico, ko se je vnela revolucija, so danes, ko ulice neprekinjeno tlijo že 2. leto, prisiljene ostati doma. Cilj represivnih organov oblasti je bil, da jih fizično in psihično poškodujejo do te mere, da se bodo za vekomaj zavlekle med štiri stene. Policistom je bila celo dodeljena pristojnost, da lahko izvajajo t. i. teste deviškosti. Nasilje pa se še potencira. Človekoljubne organizacije redno poročajo o množičnih posilstvih žensk, ki jih izvajajo skupine moških na javnih mestih. V državi, kjer je biti brez testisov izvorni greh, pa je za posilstvo kriva ženska sama. Razumljivo, ker je pač ... ženska. S tem, da si dovoli biti posiljena, pa osramoti celo družino, ki se ji odpove. Ostane sama, strta, brez moči in brez statusa človeka. Tam, kjer bi morala dobiti podporo, jo čaka klofuta. Njeni posiljevalci namreč v delovnem času nosijo policijsko ali vojaško uniformo.

Aktivisti pravijo, da so razlogi za takšno nasilje politične narave. Vladajoči naj bi želeli ženske popolnoma izriniti iz javne sfere. Kot da so kdaj tam dejansko bile. Določilo, da bi bilo v egiptovskem parlamentu vsaj 12 odstotkov žensk, ni zdržalo niti eno leto.

Slovenska in egiptovska situacija sta daleč od primerljivega. A vseeno se sprašujem, kaj se dogaja s svetom, da se vsak dan kot sonce dvignejo tudi predsodki do žensk. Včasih tako barbarski kot v Egiptu, spet drugič prikriti, ki spadajo v gospodarsko napredne, a miselno še vedno nekoliko zakrnele države. Vse skupaj pa dobro zajame misel, ki sem jo prebrala na steni, ko sem pred časom nič hudega sluteča pila kavo v nekem ljubljanskem lokalu: »Adamu rebro nazaj!«

Ima pa vsak, moški ali ženska, v življenju eno osebo ženskega spola, ki bi si zaslužila nič manj kot piedestal in kipec za posebne dosežke. To je mama. In mama je res ena sama.

RAZKOL V GEJEVSKEM PLEMENU

PRIPRAVIL: MARTIN GRAMC

FOTOGRAFIJA: OSEBNI ARHIV MARTINA GRAMCA

Vsake toliko obiščem trenutno edini gejevski klub v Ljubljani, da preverim, kako diha moje plemo, in da vse prisotne očaram s svojimi plesnimi gibi. Pred slabim mesecem sem tako po dolgem času zopet obiskal Tiffany in srečal stare obraze, ki so takoj kot vaške tercijalke pričeli poizvedovati, kako kaj moja intima, a sem, kakopak, mojstrsko spremenil temo pogovora in se spoznal z novo žrtvijo naše družbe, ki se je simpatično in tiho nasmihala. Po nekaj urah, testirano na lastni koži, ni več deloval tako simpatično. Čez nekaj ur smo na vrtu ostali le še trije. Po nekajminutnem izmenjevanju puhlic je sveži znanec pristopil bliže in dejal, da imam najlepše oči, kar jih je kadarkoli videl (Pomislim: »O, ja, to se nekam premika.«), ampak da ga je zmotila moja feminiziranost. Seveda se tu ni ustavil, kot tudi moj povišan krvni tlak ne, in dodal: »Če si možki, se obnašaj kot možki, če si ženska, pa kot ženska.« Sledilo je kratko in jasno odslovlilo z moje strani, predvsem hladno, za kar je poskrbela moja notranja diva. Vse skupaj bi lahko pozabil, če zadeva ne bi bila del večjega problema, nek sprevržen sindrom.

Večina gejevske populacije stremi k »straight acting« možitosti, hkrati pa se kot hudič križa ogiba »poženščenih« gejev, ki so tako ali tako sami po sebi steotipizirani, in bog ne daj, da bi kdo ustrezal stereotipu. Glavni razlog tiči v tem, da tako heteroseksualna večina kakor tudi večji del gejevske populacije pristaja na diskurz »naravnih« spolnih družbenih norm, ki so daleč od naravnega. Pri slednjem pa vztraja v želji, da bi bili s strani normativne večine sprejeti in obravnavani kot »normalni«, ne vedoč, da v bistvu ne bodo nikoli zares »normalni«.

Ta stara zgodba se ponavlja vse od starega veka. Vedno je treba najti nekoga, ki je drugačen, ki ne ustreza nekim idealom le za to, da bi se nekdo drug počutil privilegiranega, bolj pravega. Najprej barbari, potem so katoliki v času rimskega imperija, ko so sami občutili zavračanje večine, sklenili, da bodo sami na drugih preizkusili svoja doživetja, ki so jih podoživeli drugače verujoči v času zlate dobe evropske inkvizicije, in seveda najbolj odmeven primer so Židje in Židinke med drugo svetovno vojno. Želja po sprejetju nikoli dosegljivih idealov normalnosti in enakosti vodi del populacije k odrivanju, ki razdvaja in deli že tako maloštevilno manjšino. Zgodovina nas uči, ena najbolj zla jnanih manier, tako že ničlikokrat pade v vodo, ker je gon po pripadnosti in enakosti družbenemu idealu trdno zasidran v vzorce naše kulture in dokler se ta ne bo pričel spreminjati, bo vedno kdo Drugi, da bi bil nekdo Tisti.

Ironično je, da so ravno ti »feminizirani« geji najbolj izpostavljeni tako v družbi kot tudi v medijih. In ravno zaradi njihove prisotnosti je potem vesoljna gejevska populacija bolj vidna v družbi in postaja bolj sprejeta.

Sprejetost Različnih tako vedno znova poteka na račun določenih žrtev, ki niso samo žrtve, ker jih maliči večina, ampak ker jih tolče tudi lastna skupina. Ob medijskem spektaklu izpred dveh tisočletij so učenci in gorečnejši tiho ali glasno ubili svojo žrtev, sina božjega. Moderni »jezusi kristusi« pa morajo grehe manjšinskega sveta prenašati iz dneva v dan, iz pogleda v pogled, iz opazke v opazko in iz namiga v namig, vedoč, da je rešitev varen krog prijatelj in štirih sten, ki se počasi, a vztrajno širi.

Vprašanja osebnih okusov, kdo mara feminizirane in nefeminizirane, so tako odveč, saj zajec tiči v drugem grmu. Problem je v načinu gledanja na del manjšine, češ da se samo pači, privlači pozornost in želi svojih pet minut slave, pozablja, da je feminiziranost prazna beseda. Mi smo feminizirani, vi ste feminizirani, vsi smo feminizirani in hkrati ni nihče feminiziran, ker le odrivamo nekoga zaradi mrtvega ideala normalnosti in pri tem nam puhti iz spomina dejstvo, da ljudje vedno znova najdemo na še tako perfektni osebi nenormalno lastnost.

Verjetno mi je želel omenjeni fante vse skupaj olajšati, da ne bi mislil, da ima kaj proti »feminiziranim« možkim. Saj vendar nima, zato je misli svojega umotvora zaključil z izjavo: »Itak pa imam fanta.« Kar sem imel jaz od tega, je bila le povišana želodčna kislina.



IDENTIKS

kartični sistemi

IDEgifts



www.visitljubljana.si

